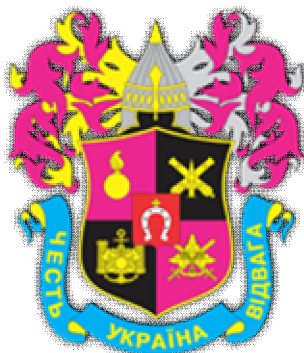

**«ДОБРОВОЛЬЦІ НА ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ:
ОРГАНІЗАЦІЯ, ВОЄННІ ОПЕРАЦІЇ, ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ
(XX–XXI ст.)»**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО
ІНСТИТУТ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КАФЕДРА ГУМАНІТАРНИХ НАУК**

**«ДОБРОВОЛЬЦІ НА ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ:
ОРГАНІЗАЦІЯ, ВОЄННІ ОПЕРАЦІЇ, ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ
(XX–XXI ст.)»**

**ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
КУРСАНТСЬКО-СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**13 БЕРЕЗНЯ 2020
ЛЬВІВ**

**«ДОБРОВОЛЬЦІ НА ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ:
ОРГАНІЗАЦІЯ, ВОЄННІ ОПЕРАЦІЇ, ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ
(XX–XXI ст.)»**

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

Павло Ткачук, *доктор історичних наук, професор*
(м. Львів, Україна)
Андрій Слюсаренко, *доктор історичних наук, доцент*
(м. Львів, Україна)
Ігор Соляр, *доктор історичних наук, доцент*
(м. Львів, Україна)
Василь Павлов
(Міністерство оборони України, м. Київ, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Андрій Харук, *доктор історичних наук, професор* (м. Львів, Україна) –
голова організаційного комітету
Лілія Скорич, *кандидат історичних наук* (м. Львів, Україна) –
секретар конференції
Мар'яна Верхотурова, *кандидат історичних наук* (м. Львів, Україна)
Юрій Гаврилишин (м. Львів, Україна)
курсант інституту морально-психологічного забезпечення
Роман Нанівський, *кандидат технічних наук* (м. Львів, Україна) –
секретар організаційного комітету
Олексій Руденко – *розробка символіки заходу* (м. Київ, Україна)

ФЕНОМЕН ДОБРОВОЛЬЧОГО РУХУ (XX – XXI СТ.)

Д. Коленчук

*Національний університет
біоресурсів і природокористування України*

РОЗВИТОК ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ (2014–2015 рр.)

Про волонтерський рух в Україні із захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Розквіт волонтерської діяльності припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі. У надзвичайно складний період саме цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави. Досі ще не визначено точної дати утворення волонтерського руху з допомоги сектору безпеки і оборони у цілому в Україні, як і точної дати його оформлення у волонтерські організації. Початком можна вважати волонтерський рух під час Революції гідності, та після початку російської інтервенції до Криму 20 лютого 2014 р.

Сьогоднішньому волонтерському руху в Україні мало аналогів не тільки на пострадянському просторі, а й на Заході, звідки, власне, й прийшов термін «волонтерство».

Слово «волонтер» походить від французького «volontaire» (доброволець), яке в основі має латинське «voluntarius» («voluntas» – вільне волевиявлення, бажання, намір). Тобто волонтерство – це добровільна безкорисна суспільнозначлива діяльність.

Є тисячі волонтерських організацій та окремих активістів, що допомагають українським військовим. Їх кількість постійно змінюється. До найвідоміших та найпотужніших належать: «Народний проект»; «Народний тил»; «Повернись живим»; «Крила Фенікса»; «Армія SOS»; Combat-UA.

Основними напрямками роботи даного волонтерського руху є: збір і доставка в зону ООС різноманітних ресурсів; медична допомога постраждалим від бойових дій, оснащення госпіталів та лікарень; допомога переселенцям із Криму та зони ООС; пошук зниклих безвісті та робота з визволення полонених.

Молодь щиро прагне допомогти тим, хто цього потребує, щоб покращити соціальний стан. Тому від навчальних закладів масово

відправляється допомога у вигляді корисних речей та просто моральної підтримки (діти пишуть листи, малюють для солдатів). Масово підтримують солдатів ООС та привертають увагу глядачів на проблеми в країні особистості, які є співаками, телеведучими, музикантами. Зокрема пісненими композиціями, які стали популярними є «В книжках» (Антитіла), «Повертайся живим» (TARABAROVA), «Не твоя війна» (Океан Ельзи).

Отже, волонтерська діяльність в Україні розвивається в багатогранних аспектах суспільного життя, а також є вагомим внеском у сфері посилення обороноздатності держави, який полягає у здатності до захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту безпосередньо волонтерами та волонтерськими організаціями.

Необхідність у волонтерському русі була зумовлена наступними факторами: відсутність в армії достатніх ресурсів (одягу, засобів особистого захисту, медикаментів, їжі); відсутність організації своєчасного забезпечення цими ресурсами, налаштування логістики; відсутність потрібного забезпечення технікою; слабка виробнича база; відсутність достатньої підтримки біженців зі сторони держави тощо.

Попри те, що державні установи стали діяти ефективніше, ніж на початку війни, стало менше проблем з тиловим забезпеченням проте, існують сфери, до яких держава змушена залучати волонтерів. Наслідки війни настільки масштабні, що після закінчення триватиме відбудова областей, міст, селищ – це й повернення до життя бійців і волонтерів, а також їхніх сімей. Тому волонтерський рух в Україні має всі потенційні можливості для розвитку в найближчі десятиліття.

І. Михальченко

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

УСНІ СВІДЧЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ДОБРОВОЛЬЧОГО РУХУ: ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРВ'ЮВАННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

За останніх п'ять років тема війни й надалі залишається найбільш затребуваною в українському публічному просторі. Навіть пережите під час Революції гідності вже сприймається не як окреме громадське волевиявлення, а радше як одна з причин загострення ситуації в країні. Водночас розповіді про перебування на Сході України й працю в умовах ведення бойових дій дозволяють доповнити розуміння подій, що відбуваються в державі, не лише окремими публікаціями у ЗМІ, а й індивідуальними міркуваннями та спостереженнями ряду осіб. За

деякий час наративи останніх стануть у пригоді при формуванні офіційної пам'яті про українсько-російську війну, розпочату в 2014 році. Окрім Героїв-воїнів українці знайомляться з людьми, котрі допомагають військовим у захисті територіальної цілісності України, поєднуючи свій фах із участю в бойових діях.

Приводом до міркувань щодо тлумачення образу українського воїна XXI ст. (як кадрового військового, так і добровольця) в громадській думці сучасної України став інтерес дізнатись наскільки піддані змінам повсякденні уявлення пересічної людини про війну і мир, захист себе, своїх рідних і Батьківщини, усвідомлення наявності зовнішнього ворога, зрештою, якими характерними рисами наділений образ захисника країни в сьогоденному суспільстві. Джерелами формування даної колективної думки стали ряд обставин, що відбулись у державі й призвели до відрядження професійних військовослужбовців у зону збройного конфлікту на сході України, оголошення всеукраїнської мобілізації, появу значної кількості добровольчих збройних формувань, розвитку волонтерської діяльності й причетність до перелічених подій членів чи не кожної української родини.

Задум інтерв'ювання полягав у визначенні ролі захисника України в зоні бойових дій і ставлення до нього серед воїнів, рівня відповідальності та вибору індивідуальної життєвої стратегії, а також оцінки його присутності крізь призму покликання допомогти й обов'язку бути поряд із військовими у час загострення воєнного конфлікту. У спогадах чітко зазначено мотиви перебування у добровольчому підрозділі, практичні аспекти діяльності та подальшої психологічної підтримки, особливості взаємин із кадровими військовими. Подано характеристику внутрішнього сприйняття добровольцями власної місії на Сході України. Що було відображено в спеціально складеній програмі поглибленого інтерв'ю.

Виникає запитання, чому саме добровольці і навіщо їх виділяти як окрему групу респондентів? Тому що вони можуть відверто говорити про все, що бачили. І є чи не єдиним джерелом достовірної інформації про війну, яка спіткала українське суспільство більше п'яти років тому. При записуванні спогадів поволі почало виділятися кілька сюжетів, які можна було б об'єднати, як у своїх розвідках зазначав антрополог Пол Коннертон, спогадами про тіло.

У ході цих травматичних переживань можна зафіксувати деталі, про які ця ж людина у відповідь на питання, на яких блокпостах Ви бували чи як там облаштовані позиції на нулю, не зможе пригадати. А тут просто йде своєрідне «фотозчитування» картинки, яка закарбувалась у пам'ять на підсвідомому рівні. Тобто вона, здолавши фізичну травму,

усвідомлює, що пам'ятає, як її здобула. І ці спогади потребують певного виходу на поверхню і чим довше людина відмовляється про це говорити або ж тримає в собі, тим складніше їй подолати травму особистого досвіду тілесних ушкоджень.

Проговорення подій, пов'язаних із тілесними ушкодженнями, є доволі травматичною складовою розмови. Не всі з тих, що їх зазнали, згодні чи навіть готові про це переповідати. Складно розповідати про те, з чим пов'язані твої обмеження в звичному житті, навіть якщо це не травма ноги, а просто конфлікт зі співробітником. Оповіді про травми накладаються на розповіді про війну, формуючи так званий спільний воєнний досвід тілесних ушкоджень, який для людини є ключовим у подоланні поствоєнного синдрому. Частково у прочитанні наративу про війну крізь призму травматичних тілесних спогадів було використано концепцію історика Домініка Лакапра.

За результатами контент-аналізу матеріалів інтерв'ю виділено складові частини образу сучасного українського воїна-добровольця в публічному просторі України: зовнішній вигляд (обов'язкова наявність військової форми), "синдром АТО" (він їде/він приїхав із зони бойових дій), відомості про минуле та його походження ("своїх завжди більше шкода"), оцінка діяльності та поведінки (співчуття, прагнення допомогти, відроза), символи пам'яті й пошани.

Основними рисами опису портрету пересічного добровольця виступають патріотизм і відданість Батьківщині, символізм, мужність, безстрашність, суб'єктивність, пов'язана з особистими взаєминами, співчуття і бажання допомогти або принаймні зрозуміти його стан, вдячність. Під час інтерпретації матеріалів асоціативного ряду виділено сумний погляд і передчасно посивілі скроні воїна-добровольця, вервиця на шиї та дитячий оберіг на руці, поєднання лінії фронту з ціною людських взаємин та життів, психологічні травми, підтримка рідних і побратимів.

О. Негрецька

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ІСТОРІЯ ПАНЦЕРНИКА «ВІЛЬНА УКРАЇНА» ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ВІЙСЬКОВОЇ ФОТОГРАФІЇ

Один з головних напрямків дослідження сучасної української військової історії є вивчення участі добровольчих формувань в бойових діях за допомогою військової фотографії. У період визвольних змагань

українського народу періоду 1917–1920 рр. більшість дослідників згадують про наявність панцерних потягів у складі українських збройних формувань. Результати досліджень різних істориків, таких як І.Крип'якевич, Б.Гнатевич, О.Удовіченка, В.Голубко, Я.Тинченко, В.Проходи, М.Безручко, П.Шандрук, Д.Гонта, І.Дроговоз, В.Саводни та інших ми можемо доповнити фотографіями з колекції Олександра Пересадька того періоду. Ярослав Тинченко у своїй роботі «Панцерні потяги, панцерники та залізничні війська у визвольній війні 1917-1920» висвітленні та зібрані фотографії панцерників у тому числі «Вільна Україна».

Панцирні потяги виникли лише під час Першої світової війни 1914–1918 р. і згодом зумовили появу нового різновиду Збройних Сил – танкових військ.

Між військами Центральної Ради та загоном Муровйова, Між Дивізією Сірожупанників та більшовиками, між військами Денікіна та Більшовиками на теренах України в період 1918–1919 рр. широко застосовували під час бойових дій бронепотяги. Однією із основних причин була розгалужена система залізничних сполучень, котра стала основою комунікаційних ліній сухопутних військ. Контроль залізничних магістралей був ключовим питанням ведення стратегії та тактики бою, тому що вздовж них і велись бойові дії.

В українській армії перший панцирний потяг з'явився у грудні 1917 року, з *«Комуніст Коростецького району»* його було перейменовано в «Вільна Україна» з старого російського панцирного потягу типу «Хунхуз» №3. Командиром панцирного потяга залишився російський капітан Долгополов. Також з цим потягом було організовано збирання паротяга і залізничної платформи, котра була укріплена шпалами та мішками з піском, на неї встановили гармату й кулемет «Максим».

На станції Макошине розміщувався міст через Десну, через який противники української армії бажали потрапити до центральної Чернігівщини, в цьому випадку могли провести наступ на Ніжин та Київ наприкінці грудня 1917 року. Саме з цієї причини в боях під ст. Макошине основною рушійною силою виступали «фортеці на колесах» бронепотяги.

Керував першим українським імпровізованим гарматним потягом Семен Лошенко, поручик 1-го Українського козацького полку ім. Б.Хмельницького. Поїзд стояв на захисті лінії Бахмач-Доч, пише історик Ярослав Тинченко у книзі «Перша українсько-більшовицька війна (грудень 1917-березень 1918)», де він став надійним форпостом українських земель.

Одночасно в кінці грудня 1917 року почали наступ більшовицькі

загони. Запеклий бій на станції Макошине почався 6 січня 1918 року, під час якого більшовикам навіть вдалося знешкодити бронепотяг «Вільна Україна».

В працях «Фортеці на колесах: панцирні потяги в боях за Директорію» А.Харук та Я.Тинченко «Панцерні потяги, панцерники та залізничні війська у визвольній війні 1917-1920» детально досліджено базу та передумови формування панцерних потягів в українських збройних формуваннях у 1917-1920 рр. , розглянуто приклади бойового застосування та доповнено світлинами того часу з колекції О.Пересадька.

Панцерник приступив до обстрілу головних сил противника, котрі розмішувались в селищі та станції, але враховуючи чисельну та бойову міць ворога у кількості 10 гармат з яких більшовицька артилерія також почала обстріл бронепотягу у відповідь, атака «Вільної України» виявилась безрезультатною. Так, декілька снарядів влучили в бойову платформу та потяг, в результаті командир та більшість екіпажу було важко пораненні. Більшовики їх не переслідували, тому що теж зазнали великих втрат.

Після відступу бронепотяга «Вільна Україна» до Києва, його швидко полагодили, утім більша частина команди була мертва або поранена, що призвело до того, що ним заволоділи більшовики, котрі застосували його у вуличних боях під час повстання у Києві на початку лютого 1918 року.

Архівні фото свідчать про те, що після бою напівзруйнована «Вільна Україна» прибула до київських головних залізничних майстерень. Робітники швидко полагодили частину панцерника, потім він використовувався у вуличних боях під час повстання у Києві на початку лютого 1918 року. На початку 1919 року бронепотяг знаходився у складі більшовицької армії, носив назву «Комуніст Коростеньського району», першим командиром якого був Лазар Табукашвілі, потім командуючий бронеколоною 1-ї УРЧА. Панцерний потяг було відвойовано II корпусом Української Галицької Армії під Старокостянтиновим у серпні 1919 року. Спільно з підрозділами Січових Стрільців Армії УНР брав участь у боях за Київ. Згодом був захоплений підрозділами армії генерала Денікіна.

Таким чином, ми бачимо, що фотографії, які зафіксували події та озброєння того часу дають нам інформацію для подальших досліджень, зокрема історії застосування панцерних потягів під час 1917–1921рр.

УЧАСТЬ ДОБРОВОЛЬЧИХ ФОРМУВАНЬ В БОЙОВИХ ДІЯХ

А. Дудкін

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ДОБРОВОЛЬЧІ ФОРМУВАННЯ У БОЯХ ЗА ІЛОВАЙСЬК (4-30 СЕРПНЯ 2014 РОКУ)

Наприкінці весни-початку літа 2014-го року у зв'язку з дестабілізацією політичної обстановки в країні та анексією АР Крим Збройними Силами Російської Федерації з подальшим проведенням «референдуму» про вихід АР Крим зі складу України та приєднання Кримського півострову до складу Російської Федерації, почав розвиватись та нарощувати сили сепаратистський рух на території Донецької та Луганської областей.

Для стабілізації ситуації в регіоні, звільнення захоплених населених пунктів, державних установ, роззброєння НЗФ законна влада задіяла підрозділи МВС та НГУ. З огляду на слабку підготовку підрозділів даних структур та неможливість залучити до стабілізуючих дій підрозділи ЗСУ (більша частина підрозділів ЗСУ була задіяна для посилення прикриття державного кордону з РФ) керівництвом країни ухвалило рішення про створення добровольчих батальйонів, які увійшли до складу МВС та НГУ і взяли участь у стабілізуючих діях.

Одними з перших таких частин стали добровольчий батальйон «Донбас» створений у квітні-травні 2014 р., добровольчий батальйон «Азов» створений 5 травня 2014 р., добровольчий батальйон «Айдар» створений у травні 2014 р. та ін. добровольчі батальйони та батальйони територіальної оборони, які взяли участь в бойових діях по звільненню населених пунктів на територіях Донецької та Луганської областей.

Прикладом бойових дій з безпосередньою участю добровольчих батальйонів є бої за м. Іловайськ (4-30 серпня 2014 р.). За задумом командування АТО місто мало бути звільнене в результаті проведення трьох штурмів:

1-й штурм: 4 серпня після розвідки сил противника які утримують місто, 6-7 серпня відбулася спроба його штурму силами 40-го БТрО «Кривбас» та загonom добровольців ДУК посиленого підрозділами ЗСУ. Наступ провалився;

2-й штурм: 10 серпня до сектору було введено підрозділи

добровольчих батальйонів «Азов», «Донбас» та «Шахтарськ» загальною чисельністю до 200 чоловік які мали здійснювати штурм міста. За однією з версій, це рішення було спробою реабілітації підрозділів МВС після самовільного залишення взятої раніше Ясинуватої, проте, через втрати в живій силі та бронетехніці штурм було зупинено;

3-й штурм: 18 серпня батальйон «Донбас» увійшов до міста і зумів закріпитись у західній частині і у школі №4. Слідом за ним в місто зайшов батальйон «Дніпро-1».

19 серпня батальйон «Шахтарськ» атакував з півдня двома групами – вздовж залізниці та полями на с. Третяки. Підрозділи батальйон «Донбас» захопили залізничне депо, взявши в полон двох найманців (громадян Словаччини та Франції) і дев'ятьох бійців НЗФ. Загалом в депо зайняли оборону до 78 українських бійців. За всі дні втрати склали лише троє поранених.

20 серпня було отримано відомості про загальний наступ ЗС РФ. Через нестачу сил та засобів підрозділи батальйони «Шахтарськ» та «Азов» вийшли з боїв та повернулись до Маріуполя і Комсомольська.

23 серпня прибули підрозділи батальйону «Херсон» (30 бійців) та закріпились у залізничному депо, взявши разом з підрозділами батальйону «Донбас» під контроль половину міста.

24 серпня 74 бійця батальйон «Миротворець» зайшли до Іловайська та у взаємодії з підрозділами батальйонів «Донбас» і «Херсон» знищили 4 вогневі точки противника.

24 серпня у секторі Д після артилерійського обстрілу з території РФ залишив свої позиції підрозділ територіальної оборони, який виконував завдання з посиленню ділянок державного кордону на рубежі Кутейникове – Мокросланчик, виставивши блокпости на загрозованих напрямках. Такі дії сприяли утворенню прогалин на державному кордоні і, як наслідок, вторгненню підрозділів збройних сил РФ, що в результаті призвело до подій, відомих як «Іловайський котел»

З даного прикладу бойових дій можна зробити висновок, що підрозділи добровольчих батальйонів та батальйонів ТрО можуть достатньо ефективно застосовуватися у боротьбі з НЗФ. Проте, без важкого озброєння та бронетехніки вони залишаються легкими військовими формуваннями, що потребує їх застосування у тісній взаємодії з підрозділами ЗС і НГ України або інтегрування в дані силові структури.

В. Максимкін

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

РОЛЬ ДОБРОВОЛЬЦІВ У ФОРМУВАННІ ТА БОЙОВОМУ ЗАСТОСУВАННІ БАТАЛЬЙОНІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ НА ПРИКЛАДІ 20-ГО БАТАЛЬЙОНУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ

Аналіз бойових дій під час Антитерористичної операції (АТО) на Сході України показав, що велику роль в успішних операціях зіграли батальйони територіальної оборони (ТРО), які одними з перших стали на захист України з початком російської агресії та комплектувались переважно на добровольчій основі.

Основним завданням батальйонів ТРО є:

- підтримання правового режиму воєнного стану;
- охорона та захист державного кордону;
- забезпечення умов для надійного функціонування органів державної влади, органів військового управління, стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил);
- охорона та оборона важливих об'єктів і комунікацій;
- боротьба з диверсійно-розвідувальними силами, іншими озброєними формуваннями агресора та антидержавними незаконно утвореними озброєними формуваннями;
- охорона державного кордону та важливих об'єктів.

Незважаючи на те, що основні завдання передбачають їх виконання в межах своїх регіонів, велика частина батальйонів ТРО приймала участь в АТО з перших днів та залучається в проведенні Операції об'єднаних сил (ООС). Пов'язано це з браком особового складу та бездатних частин, а також високою мотивацією через високий відсоток добровольців. Варто зазначити, що для виконання бойових завдань батальйони ТРО приймали участь не тільки у виконанні характерних для них завдань, але і в проведенні наступальних, оборонних і стабілізаційних дій.

Формування батальйонів ТРО почалось з оголошенням першої хвилі мобілізації та за весь період АТО сформовано 33 військові частини ТРО, деякі з яких прийняли безпосередню, а подекуди й ключову роль в боях за звільнення Мар'їнки, Красногорівки, Щастя, Покровська, Пісків та багатьох інших населених пунктів, а також прийняли участь в битвах за Маріуполь, Іловайськ та Дебальцеве. В подальшому більшу частину батальйонів ТРО було переформовано в мотопіхотні батальйони, які й по сьогодні продовжують нести службу в ООС.

Кожний батальйон ТРО має унікальну історію створення та бойових шляхів і є багато прикладів, коли ці підрозділи мали вирішальний вплив на проведення бойових операцій.

Однією з відомих частин ТРО є 20-й батальйон територіальної оборони "Дніпро" (зараз є лінійним мотопіхотним батальйоном в складі 93 окремої механізованої бригади «Холодний Яр»). Він був створений в квітні 2014 року та вже на початку травня одним з перших був залучений до проведення АТО.

В ході формування він стикнувся з проблемою відсутності кваліфікованих кадрів, зброї, постачання, житлової та навчальної інфраструктури, застарілістю наявного озброєння і спорядження, неузгодженістю роботи мобілізаційних органів, відсутність досвіду військової служби у більшості мобілізованого складу та невідповідність військово-облікових спеціальностей реально займаним посадам, катастрофічний стан засобів зв'язку. Більшість цих проблем були вирішені за рахунок власної ініціативи та масової підтримки волонтерським рухом, а також з допомогою інтенсивного нарощення бойового досвіду у поєднанні з природним відбором на війні. Невміння, слабкі знання і відсутність досвіду особового складу замінялось патріотичним настроєм, бажанням і самовіддачею бійців. Варто також зазначити, що командиром батальйону та його заступниками були призначені кадрові офіцери, яким надали право відбору особовому складу і таким чином вдалось згуртувати особовий склад з найбільш вмотивованих добровольців та в короткі терміни закласти традиції та моральні цінності колективу.

На початкових етапах батальйону довелось воювати невеликими підрозділами на різних ділянках АТО, які відправлялись на виконання завдань майже одразу після формування та нетривалого злагодження. Лише з виведенням на відновлення боєздатності в кінці 2014 року батальйон почали залучати в повному складі на певних напрямках.

За весь час своєї діяльності 20-й батальйон успішно приймав участь в боях за Маріуполь, звільнення та утримання Красногорівки, Мар'їнки, обороняли Піски, Авдіївку, Червоний Партизан, Гранітне, Трьохізбенку, бахмутську трасу, несли службу на блокпостах від Покровська до Ясинуватої та продовжують виконання бойових завдань по теперішній час.

В доповіді пропонується розглянути формування та перше застосування батальйонів ТРО, з проблемами та короткими висновками. Також буде коротко розглянуто та проаналізовано формування та бойовий шлях 20-го батальйону ТРО на основі особистого досвіду доповідача та вплив добровольців у діяльність даного підрозділу.

А. Пескішев

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ВНЕСОК В РОЗВИТОК МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЮ ДОБРОВОЛЬЧИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

Деякі десятиліття влада України розвалювала армію країни. В рамках слідства генеральний прокурор Юрій Луценко розповів про чотири етапи в період з 1991-го по 2014 рік, як роззброювалася українська армія і приводилася в занепад.

Перший – 1991-1996 роки: цей етап характеризується спробою вищого військово-політичного керівництва держави організувати управління військами, в результаті проведення заходів роззброєння, зокрема, відмови від засобів тактичної ядерної зброї, були створені умови для поступового системного зниження рівня боєздатності ЗСУ.

Другий етап – 1997-2005 роки: цей етап характеризується скороченням чисельності військ. В результаті продовження заходів необґрунтованого скорочення чисельності ЗСУ почався процес системного зниження рівня боєздатності армії.

Третій етап – 2006-2009 роки: у цей час значно поглибився процес системного зниження боєздатності ЗСУ в результаті продовження заходів безсистемного скорочення чисельності ЗСУ.

Четвертий етап – 2010-2014 роки: цей етап характеризується ігноруванням керівництвом Міноборони і командування ЗСУ основних положень і принципів військового мистецтва. Зокрема, в 2010-2011 роки – розформовується об'єднане оперативне командування і командування сил підтримки ЗСУ. Практично знищений оперативно-стратегічний рівень структури ЗСУ, дезорганізоване управління обороною держави на оперативно-стратегічному рівні. У 2012 році була остаточно дезорганізована система ППО України і безпідставно змінена система мобілізації та планування і переведення на так звану трирівневу систему управління, що створило умови для критичного рівня розбалансування системи загального управління військами. У 2013-2014 роках завершується розформування армійських корпусів, як основи тактичного рівня структури ЗСУ, остаточно дезорганізується система управління військами на всіх рівнях – від бригад до видів ЗСУ.

Всі ці події призвели до неготовності Збройних сил вступати в повноцінний збройний конфлікт. Однак в квітні 2014 року Збройні сили були вимушені протистояти агресії без належної підготовки і забезпечення. Забезпечення було основною проблемою військ, держава

не могла надати належним чином як матеріально-технічне так і медичне забезпечення. Це призвело до появи різного роду організації волонтерів і добровольців. Однією з таких організацій є медичний батальйон «Госпітальєри».

Офіційно батальйон був створений 6 липня 2014 року, який входив до складу Добровольчого Українського Корпусу «Правий Сектор». Засновником та командиром госпітальєрів стала 18-ти річна Яна Зінкевич, її ж було призначено начальником медично-польової служби ДУК «Правий Сектор».

Метою цього підрозділу з самого початку було надання допомоги усім добровольцям, військовим, мирному населенню які знаходились в зоні бойових дій, і потребували домедичної допомоги, термінового медичного втручання чи терапевтичного лікування. Ще один з найважливіших напрямів роботи батальйону є заняття з тактичної медицини. Ці заняття проводяться з періодичністю раз на місяць. Інструктори які приймають участь в цих вишкілах є найдосвідченішими та найбільш кваліфікованими госпітальєрами які пройшли не одну ротацию на передовій.

Екіпажі госпітальєрів здійснювали евакуацію, транспортування і стабілізацію поранених з «червоної зони» до прифронтових шпиталів та лікарень. Також здійснювали підтримку та реабілітацію поранених та членів їх сімей.

Позиції госпітальєрів знаходяться в найгарячіших точках фронту. Представники батальйону знаходяться безпосередньо на бойових позиціях. По-перше, це дає можливість надати кваліфіковану допомогу українським військовим як добровольцям так і представникам регулярної армії. По-друге, дає можливість більш ефективно та швидко надавати допомогу під час ведення бойових дій та збільшує шанси на успішну евакуацію та стабілізацію поранених. Також є постійні позиції у прифронтових лікарнях, у яких добровольці батальйону ділять обов'язки з лікарями.

По теперешній час батальйон користується великою пошаною серед бійців і має велику підтримку цивільного населення України. Командир батальйону Яна Зінкевич була нагороджена державним орденом «За заслуги III ступеню», недержавними орденами «Народний герой України», «За спасіння життя» та пам'ятним знаком «За воїнську доблесть».

З усього вищеперахованого можна зробити висновок, що особисто Яна Зінкевич і медичний батальйон «Госпітальєри» зробили безцінний внесок в порятунок українських військових та цивільних осіб. В період з 2014 по 2019 рік Яна Зінкевич особисто витягла та врятувала

більше двох сотень поранених українських воїнів з передової, створений та очолений нею батальйон за цей час врятував понад 2500 поранених.

На мій погляд не менш важливим є внесок в розвиток тактичної медицини. За інформацією бюро медичної експертизи станом на листопад 2014 року, причинами загибелі були такі фактори:

- поранення тулуба, грудей, живота, таза з пошкодженнями та руйнуваннями внутрішніх органів (24,3 %);
- поранення голови з руйнуванням головного мозку та переломів кісток черепа (15,2 %);
- руйнування всього тіла від одночасного впливу тупих предметів і фактора вибуху при падінні повітряних транспортних засобів (10,3%);
- впливу фактора вибуху, який привів до руйнування тіла (5,8%);
- поранення кінцівок, у тому числі їх руйнування і від'єднання з ушкодженнями магістральних судин і гострої масивної крововтрати (5,1%);
- поранення ший з пошкодженням магістральних кровоносних судин, шийних хребців і спинного мозку (2,2 %);
- інше (37,1 %).

При наявності елементарних знань в парамедицині, і проаналізувавши ці цифри, можна зрозуміти що при належних медичній підготовці та медичному забезпеченні багатьох втрат можна було б уникнути.

Для прикладу 5,1% втрати від масивної кровотечі внаслідок поранень кінцівок. За 2014 рік загинуло 1232 військовослужбовця ЗСУ, якщо порахувати 5,1% від 1232, виходить 61 військовослужбовець загинув від масивної кровотечі, яка зупиняється джгутом або турнікетом. Тобто імовірно 61 військовослужбовець загинув через невміння користуватись джгутом(турнікетом) або його відсутність(не належний стан), а це є завдання медичного забезпечення яке в 2014 було майже відсутнє. З появою тактичної медицини в Збройних силах України втрати впали до 110 (за весь 2019 рік).

Багато хто може сказати що в 2014 були більш активні дії і не можна порівнювати їх з діями в 2019 році, я частково підтримую цю думку, але це не міняє суті: в 2014 році рівень індивідуальної медичної підготовки в підрозділах був не належним. Тим не менш, метою цієї роботи не було дискредитувати штатні медичні підрозділи або рахувати статистичні дані. Метою було показати який безцінний внесок в розвиток медичного забезпечення було зроблено одним добровольчим батальйоном на чолі з 18-ти річною дівчиною. Це, безумовно, вартує того, щоб про це говорили і згадували.

ВИДАТНІ ОСОБИСТОСТІ, ДІЯЧІ ТА КОМАНДИРИ ДОБРОВОЛЬЧОГО РУХУ

А. Шиліна
М. Альфанов
О. Ливинець

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ДОБРОВОЛЬЧІ ПАРТИЗАНСЬКІ ЗАГОНИ НА ПРИКЛАДІ ЖЕМЧУГОВА ВОЛОДИМИРА

В результаті подій Революції Гідності та зміни влади, в східних та південних регіонах України відбулися проросійські мітинги й акції під назвою «Російська весна», це стало однією з причин початку російської збройної агресії проти України. В результаті було встановлено Росією контролю над Кримом та введення на територію України незаконних збройних формувань РФ. Протистояння здійснювали не лише Збройні Сили України, а й добровольчі формування у вигляді партизанських загонів, які зародилися в 2014 році. Вони склалися з місцевих жителів Луганщини та Донбасу. Один з таких загонів у Луганській області було створено патріотом України – Жемчуговим Володимиром.

До початку збройної агресії Росії проти України Жемчугов Володимир жив та працював у Грузії. З початком введення незаконних збройних формувань РФ на території України повернувся до України, де вступив до лав партизанського загону в рідному місті Красний Луч Луганської області.

Жемчугов Володимир став командиром партизанського загону, який озброїв за власні кошти, перекупуваючи зброю у так званих «козачків». Завданням партизанського загону було: втиратися в довіру силовикам, завдяки чому вони мали можливість проникати всередину місця зосередження бойовиків, де проводили безпосередньо розвідку та надавали розвідувальну інформацію (кількість особового складу та одиниць техніки) Збройним Силам України. Також їхнім бойовим завданням було мінування доріг якими щонаочі везли боєприпаси з РФ. Партизанським загonom було проведено тридцять успішних операцій по підриву ешелонів противника.

Одну з таких операцій було проведено Жемчуговим Володимиром. Бойове завдання полягало у підриві електропередач поблизу Вищого

авіаційного училища міста Луганськ, в якому зосереджувалися ополченці. Після встановлення вибухового пристрою, Жемчугов Володимир незважаючи на військові правила повертатися тією дорогою, якою прийшов, вирішив скоротити шлях лісосмугою аби залишатися непоміченим. Де і потрапив на розтяжку противника, внаслідок чого отримав багаточисленні травми.

Жемчугов Володимир усвідомлював всю небезпеку упередженого відношення, якщо потрапить в полон до російських найманців, тому вирішив переміститися на дорогу, по якій щонаочі рухались колони з військовою технікою та боєприпасами з РФ, з метою покінчити життя самогубством. Але був помічений водіями військових колон та доставлений до шпиталю. Наступного дня відбувся запланований ним вибух. Це стало причиною того, що його було виявлено, і тому він потрапив у полон до так званої незаконної «ЛНР». Після повернення з полону російських окупантів в 2016 році, Жемчугов Володимир був нагороджений почесним званням Герой України.

Партизанські загони є одними з перших хто миттєво зреагував на введення військ РФ та почали створювати збройний опір. Вони й надалі продовжують чинити диверсії та взаємодіяти із ЗСУ України допомагаючи захищати незалежність нашої держави від окупанта.

В. Гуріненко

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

МАМУКА МАМУАШВІЛІ - ЗАСНОВНИК ТА КОМАНДИР ГРУЗИНСЬКОГО ЛЕГІОНУ В УКРАЇНІ

Мамука Мамуашвілі. Особисто для мене знайомство з цією людиною було дуже хвилюючим. Адже, я курсант, а на фото монітора – мужній кремезний чоловік з впевненим поглядом, за плечима якого високі досягнення, спортивні здобутки, блискуча кар'єра, та найголовніше – вже друга війна.

2008 рік – Мамука Мамуашвілі разом зі своїм батьком, військовим генералом, вперше взяв в руки зброю. Тепер він пояснює це наступним чином: «Для нашого народу це звичні речі, так склалося історично. Військо Грузії потребувало фізичної сили і батьки йшли на війну разом зі своїми синами». Саме тоді він вперше зустрівся з агресором, проти якого, разом зі своїм Легіоном мужньо воює на Сході України від початку збройних протистоянь до цього часу.

Мамука Мамуашвілі – засновник та діючий командир Грузинського

Легіону в Україні, нагороджений найвищою нагородою Грузії – орденом Вахтанга Горгасалі III. Серед нагород є також: орден Народний герой України, орден «За мужність», нагорода «Хрест Івана Мазепи» та медаль «За жертвність та любов до України».

Перший візит до України був пов'язаний з його спортивною діяльністю. Мамука – президент Національної федерації змішаних єдиноборств Грузії. Тоді 2012 року він привіз свою Національну збірну до України, але, за браком часу йому не вдалось познайомитися з містом та місцевим населенням.

2014 року, з початком подій на Майдані, під час Кубку Світу збірна Грузії з ініціативи Мамуки Мамуашвілі підняли Українські прапори, як знак підтримки України, що викликало справжній резонанс. Збірній Грузії це могло коштувати виключення зі світової федерації спорту, однак це не злякало спортсменів.

У квітні 2014 року, після декількох невдалих спроб потрапити добровольцем до українського війська, таки з підписанням Президентом України Указу «Про проходження військової служби іноземними добровольцями», Мамука знову в Україні. Цього разу він, та шестеро його однодумців, професійних офіцерів грузинської армії, створюють добровольчий підрозділ. З його слів: «Як 2014, так і зараз головною метою створення Грузинського Легіону було допомогти Україні. Не потрібно це прирівнювати до помсти Росії за війну 2008 року. Це зовсім інше, насамперед – це підтримка та допомога дружньому народу». Під час формування Легіону, Мамука та його однодумці зіткнулись з рядом проблем, однак Грузинський легіон було сформовано.

На час створення туди входили лише грузини, але згодом командиром було реалізовано план реформації в інтернаціональний легіон, із залученням якомога більшої кількості іноземців для підтримки захисту України у війні з Росією. Він неодноразово їздив до інших країн, де є найчисельніші українські діаспори, проводив зустрічі серед місцевого населення, розповідав про події, які відбуваються в Україні. А також – читав лекції на тему боротьби з проросійською пропагандою, розповідав наскільки підтримка є важливою як для військових, так і для місцевого населення. Це дало свої результати. В доволі короткі терміни в лавах Грузинського легіону з'явилися представники Азербайджану, Вірменії, Сполучених Штатів Америки, Австралії, Канади, Південної Кореї, Японії, Італії, Франції, Чехії. Чисельність Легіону не є сталою, найбільший показник за весь час існування досягав 140 чоловік. При зарахуванні в Легіон, були певні критерії, а саме, відбирали людей з військовим досвідом, які приймали участь в бойових діях на територіях інших держав, або у війні з Росією.

24 лютого 2016 року Грузинський Національний Легіон увійшов до складу 25 мотопіхотного батальйону «Київська Русь». До того підрозділ в складі батальйону «Київщина» брав участь в бойових діях на Луганському напрямку (с. Щастя, с. Трьохізбенка). Перші два роки війни Мамука провів на фронті разом зі своїм батьком, який згодом, через з погіршення стану здоров'я змушений був повернутись до Грузії. Зараз легіон бере участь в розвідувальних діях, а також інструктує підрозділи ЗСУ. Грузини проводять заняття з тактичної підготовки, ведення бойових дій в населених пунктах, медичні навчання. Особливістю навчань є те, що вони відбуваються в умовах реальних бойових дій, на лінії фронту.

Мамука Мамуашвілі – перший іноземний доброволець, який отримав військовий квиток, де запис про військове звання – солдат, а посада – гранатометник. Щодо символіки легіону, вона була розроблена Мамукою разом з його близьким другом Алеко Григорашвілі. На жовто-синьому щиті зображено вовка з червоними очима на чолі якого карта Грузії до подій 2018 року – часу, коли Абхазія та Осетія стали окупованими територіями. На жаль Алеко Григорашвілі перший легіонер, який загинув 19 грудня 2014 року поблизу села Старий Айдар (Луганська область).

«Грузинський легіон не піде з України, доки не буде перемоги над Росією, й окуповані території не повернуться під контроль України» – це слова командира, справжнього патріота двох країн. Саме любов до України для нього та його однодумців є ключовим моментом та головною підставою перебування на території бойових дій на сході України.

О. Збожний

Ю. Якимович

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ВІЙНА – ДРУГИЙ ДІМ ДЛЯ ДОБРОВОЛЬЦІВ. ІСТОРІЯ ОДНОГО З КІБОРГІВ ВАЛЕРІЙ КРАСНЯН «БАРС»

Сьогодні можна стверджувати, що у 2014 році Україна не була готова до розпочатої з боку Російської Федерації агресії проти української держави. Це був підлий та прорахований план вторгнення на північно – східні території нашої держави. По завершенню Революції Гідності країна, влада, народ та армія не були до цього готові, через дії усуненої влади Януковича, яка займалася руйнацією Збройних Сил

України, компрометацією і як наслідок зниження довіри суспільства до військовослужбовців, демотивацією населення, особливо східних регіонів щодо розбудови власної української держави. Саме тому виникає та самоорганізовується добровольчий рух, який став етапом піднесення української національно – патріотичної ідеї, за те, щоб діти вчили в школах свою історію, а не ту, що російська влада насаджувала українцям протягом багатьох десятиліть. Це черговий раз продемонструвало прагнення українського народу перегорнути сторінку історії де кремлівська пропаганда мала вплив на державну свідомість українців. Одним з добровольців став і Валерій Краснян, з позивним «Барс» командир другої штурмової роти п'ятого батальйону ДУК «Правий сектор».

У 1996 році Валерій вступив у громадську організацію «Тризуб» імені Степана Бандери. Служив у десантно-штурмовій бригаді, був у складі миротворчої місії у Єревані, Тбілісі, Баку.

Восени 2014 року записався добровольцем у батальйон «Айдар». Брав участь у боях у місті Щастя, Весела Гора, Металіст, Савур-Могила. Брав участь у евакуації поранених з-під Іловайська.

До штабу в Старобельському районі Луганської області, Валерій прибув у середині червня. Звідки його разом із такими ж добровольцями із західних областей України одразу направили на передній край, у містечка Щастя та Металіст.

Як колишньому вояку строкової служби Валерію Красняну довірили командувати невеликим розвідувальним загonom «Захід», із шести чоловік. Перше завдання хлопці провели з боєм. Згодом таких завдань було все більше.

Пізніше Валерій перейшов у Добровольчий Український Корпус де воювало багато побратимів, однодумців у боротьбі за збереження територіальної цілісності України. Там «Барса» було призначено командиром 2-ї штурмової роти 5-го батальйону ДУК. Рота воювала в найгарячіших точках – Піски, Донецький аеропорт, шахта «Бутівка». Донецький аеропорт став переломним моментом для всієї війни на Сході. Перший раз Валерій туди не доїхав бо його було поранено снарядом по дорозі. До цього Валерій мав поранення в Іловайську, коли з побратимами робили «коридор» для відходу наших бійців. Він потрапив у аеропорт під час другої ротації. Знаходився там вісім днів і дев'ять ночей. Весь цей час хлопці трималися мужньо – співали, жартували, розповідали анекдоти. До ДАПу виїхало п'ятнадцять бійців, а повернулося вісім. Хлопці не ховалися, бо треба було стріляти, адже 24 години на добу велися бойові дії. Відступати їм не можна було. Адже неписане правило добровольців гласило – «Якщо ти прийшов добровольцем, то повинен стояти до кінця!».

Складність додало й те, що хлопці приїхали беззбройними. Їм було сказано, що там буде для них зброя. Але насправді вони самі її здобували. «Барс» із хлопцями вибігали вночі на відкриту місцевість, ризикуючи життям, і збирали автомати. На війні одразу видно, хто чого вартує. Головне було – не втратити своєї честі.

Реалії сучасного нашого суспільства є такими, що не кожен готовий прийняти їх, тих хто не побоявся смерті та пішов захищати нашу державу. Люди не хочуть розуміти на які жертви пішли добровольці, скільки хлопців полягло за те, щоб Україна була незалежною. Повертаючись додому і наглядно бачучи та відчуваючи цю байдужість та не абстрагованість щодо подій які взагалі відбуваються в країні, думки і погляди людей, добровольці хочуть повернутися назад – на передову. Тому, що слово честі, захист державного суверенітету та світле майбутнє наших дітей є для них рушієм який не дозволяє опускати руки.

Ю. Каракой

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ КОНТРРОЗВІДУВАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОВОЛЬЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ОЛЕКСІЯ ФІЛІПОВА В УКРАЇНІ

В добу інформаційної ери, звичні ще на початку ХХ століття виклики перед людиною та суспільством ускладнились новими можливостями технологічного прогресу. Таким чином, вже «традиційні» виклики та проблеми більшості видів діяльності людини набули додаткових особливостей пов'язаних з новою ерою інформації та технологій.

Виключенням не стало і контррозвідувальне забезпечення (далі — КРЗ), як окремий спеціальний вид діяльності у сфері забезпечення державної безпеки. Стрімкий розвиток та доступність технологій зберігання, зчитування, обробки, відтворення та передачі даних створили умови, за яких виникає потреба переглядати вже наявні методи реакції на ті чи інші виклики.

Особливо це проявилось в умовах неоголошеної російсько-української війни 2014 року, коли усі сторони конфлікту добували розвідувальну інформацію використовуючи новітні інформаційні технології широкого вжитку, що суттєво ускладнило процес оперативного-розшукової діяльності (далі — ОРД) вимагаючи від органів

спеціального призначення здійснення додаткових заходів із втручання в діяльність електронно-обчислювальної техніки та мереж цивільного зв'язку для перехоплення інформації.

В умовах початкового етапу цієї війни, ознаменованого суттєвим послабленням можливостей КРЗ через внутрішньополітичну кризу та функціональну кризу військових формувань, правоохоронних органів та органів спеціального призначення України, під час формування добровольчих підрозділів практично не велась перевірка осіб, котрі бажали до них долучитись. Це було зумовлено відсутністю доступу до державних баз даних та КРЗ з боку Служби безпеки України, оскільки добровольчі підрозділи формувались та діяли за межами наявних військових формувань держави і не передбачали такого супроводу. Сюди ж слід додати відсутність професійних органів виховної роботи, котрі здатні в рамках сприяння КРЗ виявляти осіб схильних до зради чи роботи на противника, психологічно нестійких.

Показовим є приклад Олексія Філіппова — громадянина Російської Федерації, котрий 2015 року прибув до України та зголосився добровольцем до добровольчого підрозділу «Добровольчий український корпус «Правий сектор» з метою надання бойовикам т.зв. «ДНР» інформації про пересування, озброєння та плани добровольчого підрозділу на лінії зіткнення. Низький рівень перевірки та контролю рекрутерів у згаданому підрозділі і комплексна криза в Україні дозволила Філіппову, користуючись цивільними засобами зв'язку, регулярно передавати бойовикам необхідну їм інформацію. Схожа ситуація склалась, коли Олексій Філіппов став інструктором з бойової підготовки в окремому загоні спеціального призначення «Азов» (в/ч 3057) і отримав можливість доступу до особового складу підрозділів комплектування та службової інформації. Після чого у 2016 році покинув територію України.

Таким чином, сьогодні виділяємо такі актуальні виклики КРЗ добровольчих підрозділів:

- Неможливість перевірки кандидатів на вступ на початковому етапі існування підрозділу, оскільки він формується стихійно (не передбачено законодавством) або без прямої участі та контролю з боку органів державної влади;
- Неможливість якісної перевірки кандидатів на вступ з числа іноземних громадян та осіб без громадянства через відсутність доступу до закордонних баз даних (чи їх відсутність) де зберігаються точні персональні дані цих осіб;
- Відсутність достатнього рівня ознайомлення з важливістю та елементарними заходами КРЗ командирами та органами виховної

роботи в підрозділах, що створює перешкоди на шляху до становлення процесу КРЗ, як перманентного та інтегрального;

- Зростання ефективності інформаційно-психологічного впливу противника на особовий склад шляхом використання новітніх інформаційних технологій;

- Ускладнення встановлення фактів передачі інформації агентурою противника через широку доступність методів та засобів шифрування зв'язку;

- Ускладнення моніторингу та контролю передач та обігу індивідуальних засобів цивільного зв'язку на території пунктів постійної дислокації військових частин (підрозділів) і в місцях виконання бойових завдань;

- Ризик компрометації факту проведення ОРД та осіб, що їх здійснюють через поширення та ускладнення сучасних інформаційних технологій, котрі не контролюються органами влади України.

В. Нечипоренко

*(Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного)*

ТАБАЛА СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, ПСЕВДО «СЄВЄР»

Табала Сергій Олександрович – боєць 5-го окремого батальйону Добровольчого українського корпусу «Правий сектор», псевдо – «Север». Народився 16 грудня 1995 року в місті Лебедин, Сумської області. У 2011 р. закінчив 9 класів загальноосвітньої школи № 9 міста Суми. Навчався в Сумському хіміко-технологічному центрі професійно-технічної освіти, за професією кухар-кондитер. В нього була мама, бабуся і брат. Бабуся була в його житті найважливішою людиною. Після в цій ієрархії йшли мама і брат. Цей свій світ Сергій кохав безмежно. У Дніпрі проживала його кохана дівчина. Позналились вони під час його першого поранення.

З початком Революції гідності Сергій перебував на Майдані Незалежності у Києві, був активним учасником протестів, командиром, якого поважали і слухали. 29 листопада 2013 р. на Майдані Незалежності, Сергій вступає до громадського руху «Правий сектор», згодом стає командиром одного із загонів. У січні 2014 р. брав участь у зіткненнях з «Беркутом» на вул. Грушевського, 18 лютого 2014 року – у зіткненнях з міліцією на вул. Інститутській, у ніч з 18-го на 19-е лютого 2014 року його загін захищав барикади мітингувальників на Хрещатику.

У липні 2014 р. Сергій Табала поїхав до тренувального табору

громадського руху «Правий сектор». З літа 2014 р. брав участь в антитерористичній операції на сході України. 28 серпня 2014 р. під час чергового штурму російськими бойовиками позицій українських військових в Міжнародному аеропорту «Донецьк», отримав осколкові поранення в груди та руки. Після цього він відмовлявся залишати побратимів та бойові позиції, продовжував виконувати бойові завдання. Але, через певний час, за наказом командира, все ж таки, відправився на лікування. Після лікування Сергій повернувся до зони проведення антитерористичної операції, де продовжив виконувати бойові завдання у складі свого підрозділу при обороні Міжнародного аеропорту «Донецьк». Про ці події написано оповідання «Вітролом», про почуття побратимів в той момент коли вони дізнались про його смерть. Написав оповідання про Сергія його побратим з псевдо – «Змій».

6 листопада 2014 року Сергій Табала загинув від артилерійського снаряду 100-мм протитанкової гармати МТ-12 «Рапіра» під час штурму російськими бойовиками диспетчерської вежі Міжнародного аеропорту «Донецьк». Завжди казав, що загине у віці 18 років в бою і не доживе до старості. В його бабусі часто питали, чи намагалась вона його зупинити. На, що вона відповідала: «А ти зупини поїзд на швидкості 200 кілометрів! Я ним пишаюсь!».

10 листопада 2014 року похований на Алеї почесних громадян Центрального кладовища міста Суми. На похоронах було дуже багато людей, побратимів. Для всіх його смерть стала болючою втратою. Ніхто не міг втримати сліз. Сергій казав, що не хоче щоб на його похоронах плакали, краще щоб веселились, бо проводжають Сина нації. На другий день була тризна, де біля кострища були тільки близькі рідні і побратими.

17 грудня 2014 року рішенням Сумської міської ради Табалі Сергію Олександровичу було присвоєне звання «Почесний громадянин міста Суми» (посмертно). 28 січня 2015 року у місті Суми на фасаді будівлі загальноосвітньої школи №9 (вулиця Даргомижського, 3), де навчався Сергій Табала, в його честь встановлено меморіальну дошку. 16 грудня 2015 року у місті Суми на фасаді будинку, в якому мешкав Сергій Табала (вулиця Харківська, 8), в його честь встановлено меморіальну дошку. Біля центру початкової військової підготовки для школярів в Петровському, було відкрито пам'ятник, в основу якого заклали зображення Сергія, який став уособленням всіх добровольчих батальйонів, котрі пішли захищати Україну.

Сергій з самого дитинства був самостійним, впертим і, водночас, дуже простою людиною. Розумом відрізнявся не по роках, був мудрий, безпосередній, без компромісів і все доводив до кінця. Характерною

рисою був підлітковий максималізм, тіло підлітка, а розум і душа – мудрої людини.

Указом № 12 від 15 січня 2016 р. Нагороджений відзнакою «Народний Герой України» та нагрудним знаком «За оборону Донецького аеропорту» (посмертно).

Його слова стали девізом, його слова звучали на вустах: «НА ЖАЛЬ, Я МАЮ ЛИШЕ ОДНЕ ЖИТТЯ, ЯКЕ МОЖУ ВІДДАТИ ЗА УКРАЇНУ».

М. Смутко

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ДОБРОВОЛЬЧИЙ ШЛЯХ МАРКА ПАСЛАВСЬКОГО НЬЮ-ЙОРК – ІЛЛОВАЙСЬК

Дуже часто війна відкриває людей, надихає їх на звершення та геройські вчинки, стає для них випробуванням на міцність. Подібним випробуванням була весна 2014 року. Події, які розгорталися в країні дали поштовх для зародження добровольчого руху.

Для означення українського добровольчого руху використовують широкий спектр назв, зокрема: добровольчі формування, групи, підрозділи, загони, добровольчі батальйони, парамілітарні організації, ополчення. Спільною рисою для них було створення частин, підрозділів, груп на основі громадян, які добровільно виступили на захист територіальної цілісності України. Однак за організаційною структурою, підпорядкуванням, рівнем матеріально-технічного забезпечення, бойової підготовки та особовим складом вони різнилися. Саме добровольці допомагали рятувати Україну. В час, коли наша армія перебувала у дуже складному стані, люди різних професій, різного походження, російсько- та україномовні – стояли в чергах до військоматів. Добровольці часто були єдиною опорою на важливих ділянках фронту.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» зафіксовано, що лексема «добровольчий» є прикметником до добровольця; добровільний – «який утворюється, існує на основі самодіяльності мас, завдяки підтримці громадськості». У Гаазькій конвенції «Про закони і звичаї війни на суходолі» (1907) зазначено, що воєнні закони, права й обов'язки застосовують не лише до армій, а й до ополчення та добровольчих загонів, якщо вони відповідають таким умовам: перебувають під командуванням особи, відповідальної за своїх

підлеглих; мають закріплену відмітну емблему, яку можна розпізнати на відстані; відкрито носять зброю; ведуть бойові дії відповідно до законів і звичаїв війни. У ст. 2 Положення про закони і звичаї війни на суходолі визначено, що жителі території (яка не була окупована), котрі в разі наближення ворога добровільно беруться за зброю, щоб чинити опір військам, які вторглися, але не мали часу самостійно організуватися, вважаються воюючою стороною, якщо вони відкрито носять зброю і дотримуються законів і звичаїв війни. Одним з таких був Марко Паславський.

Народився 16 січня 1959 року в українсько-американській родині на Мангетенні в Нью-Йорку. Виріс у Нью-Джерсі, в юності був членом Пласту, захоплювався волейболом. Закінчив престижну військову академію West Point. Після того, служив у 85-ому полку рейнджерів – елітному військовому формуванні легкої піхоти зі складу сил спеціальних операцій армії США. Американську армію залишив майором у 1991 році, ставши інвестиційним банкіром у США.

Наприкінці 90-х Маркіян Григорій прийняв рішення переїхати до України. Американський майор добровільно пішов в українську армію звичайним рядовим. У квітні 2014 року прийняв громадянство і на честь І. Франка взяв позивний «Франко». Російська агресія проти України в лютому 2014 році і послаблена протидія українських силових структур російській навалі спричинили виникнення українських добровольчих формувань, які були створені за рахунок територіальних громад, політичних партій, громадських об'єднань та самоорганізованих патріотично налаштованих громадян. Тож Марко, під час революції Гідності не зміг залишитися осторонь, брав участь у боях в центрі Києва 20 лютого 2014 року та вже в квітні того ж року приєднався до 2-го батальйону спеціального призначення НГУ «Донбас». Цікавим фактом було те, що коли приїздили кореспонденти, то «Франко» старався цей час перебути в кімнаті, щоб не давати ніяких інтерв'ю і коментарів. Казав, що журналісти знову все перекрутять, напишуть так, як потрібно їхнім власникам.

Він точно не хотів світитися і хизуватися, що, мовляв, «дивіться який я класний хлопець з Америки». Паславський загинув під час визволення Ілловайська 19 серпня 2014 року, діставши три осколки в спину. І все ж якою б важкою не була втрата, родичі і бойові побратими Марка згадують з теплою усмішкою. Кажуть попри серйозність і відповідальність, був веселою, жвавою і товариською людиною.

Історична пам'ять – це один з головних компонентів формування української національної ідентичності, передача та збереження уявлень про події, відомі особистості минулого і сьогодення. Варто відзначити

заходи, що проводилися на згадку Марка і стали нагадуванням для всіх українців про таких сильних духом, відданих державі патріотів, не вважаючи на іноземне громадянство.

У Києві проходила виставка «Нью-Йорк–Іловайськ:Вибір», яка присвячена пам'яті бійця у Музеї української діаспори. Експозиція знайомить нас з історією людини, котра зробила свій усвідомлений вибір бути українцем, й заплатили за це найдорожчим–власним життям». Окрім експозиції, запланована спеціальна програма для відвідувачів: кураторські та авторські екскурсії, кінопокази та дискусії. На виставці представлені родинні фотографії, особисті речі Паславського, які передали до музею його рідні. Сестра Маркіяна Олена Паславська презентувала на відкритті виставки книгу «Заклик діяти: слова Маркіяна Паславського». За її словами, після Майдану Паславський прагнув «долучитися до реформаторів», однак на заваді стала російська агресія проти України.

Важливою подією у вшануванні пам'яті Марка стала презентація документальної стрічки «Made in Ukraine.Життя за життя» створеної за підтримки Міністерства інформаційної політики України. Цю драму з елементами постановки присвятив добровольцю режисер Олег Ушенко. «Франко» був настільки яскравим, чесним, вольовим і багатоплановим, що не зробити фільм про таку людину було би злочином.

Посмертно нагороджений орденом Данила Галицького «за особисті заслуги у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане служіння Українському народові», Залізним Пластовим Хрестом та відзнакою «Народний Герой України».

То ж що ми маємо на сьогодні? Саме завдяки добровольцям – їхній мужності, відданості національним інтересам і щирому патріотизму вдалося зупинити російського агресора, дати змогу мобілізувати сили в тилу й озброїти армію. Українські добровольці стали гордістю українського народу та водночас головним боєм кремлівських посіпак. Вони сформували згуртовану частину суспільно активних громадян. Україна визнала їх існування, засвідчила свою повагу до них, запровадивши спеціальне свято 14 березня – День українського добровольця. Ті люди, які змогли піднятися на захист України весною 2014 р., зможуть це зробити і знову, проте хто на цей раз стане противником, поки невідомо.

Ю. Гаврилишин

Д. Шулешов

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

«ЛЕГЕНДАРНИЙ» ПОЛКОВНИК ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВІДКИ В'ЯЧЕСЛАВ ГАЛВА «КУЗЬМИЧ»

З початком конфлікту на сході України, розростався рух добровольців в різні силові структури для захисту суверенітету української держави. Імена деяких добровольців вирізнялися серед інших окремими історіями.

Доля В'ячеслава Галви, привела його в один з добровольчих підрозділів в зоні АТО, де він був інструктором з бойової підготовки. Коли ж на територію української держави була здійснена агресія з боку РФ, бойовий офіцер вирушив на Донбас – вважав, що зобов'язаний допомогти українській армії, яка у більшості своїй тільки навчалася мистецтву війни. По документах офіційно був рядовим міліції 1-го відділення 1-го взводу 1-ї роти батальйону міліції спецпризначення при Донецькому УМВС. Очевидно, це перший в історії України, а можливо й світу «рядовий», який досконало володів практично усією без винятку стрілецькою зброєю, мав звання інструктора з тактико-вогневої підготовки, експерта з тактики дій малих бойових груп, інструктора-парамедика (навички тактичної медицини в умовах війни та катастроф) і навіть інструктора з «крав-мага» – розробленої в Ізраїлі системи рукопашного бою, яка не має аналогу в спортивній боротьбі, бо його техніка спрямована не на відключення, а на фізичне знищення противника. Свого часу черкащанин пройшов навчання у США – спеціалісти ФБР навчали його сучасних методів боротьби з тероризмом. У Великобританії вивчав техніку роботи снайпера в умовах бою на міських вулицях, у центрі «Коммандо» у Франції – навчався автономної диверсійної роботи в тилу ворога. Отримав безліч військових відзнак – як українських, так і закордонних. Мав право претендувати на французьке громадянство, проте навіть в помислах не мав проміняти Україну на іншу державу. Він був інструктором добровольчих підрозділів – інструктором, який не тільки навчав, а й сам ішов у бій. У полку спеціального призначення «АЗОВ», де полковник Галва займався підготовкою бійців, досі згадують його як справжнього майстра війни, який за три дні міг навчити солдата тому, що звичайна армія не давала за два роки. Бійці «АЗОВУ» розповідали про «заняття у Кузьмича», як надзвичайно ефективний вид підготовки для ведення бойових дій.

Простота і доступність викладу як теоретичного так і практичного матеріалу полковником у навчанні своїх нових побратимів, давала високий результат, який відобразився в показнику професійності підрозділу. Важливою особливістю В'ячеслава Галви була його рівність між бійцями, чи вони його підлеглі, чи бойові побратими, чи солдати, чи офіцери – він до усіх відносився, як до рівних, без лишньої зверхності чи використання посадового авторитету.

Загинув В'ячеслав Галва 26 серпня 2014 року – в момент найбільшого посилення боїв на Сході – із вже неприкритою агресією регулярних підрозділів РФ. Після важкої бойової ночі, коли встановлені особисто Галвою вибухові пристрої знищили дві бронемашини ворога під Новоазовськом. Він отримував боєприпаси, «загублені» під час відступу ворогом – два джипи, завантажені бойовим спорядженням. Взяв до рук одну з гранат та ментально відвернувся, прикриваючи товаришів від гранати власним тілом і пролунав вибух. Останнім своїм вчинком спецназівець урятував практично всіх, хто був у той час на базі – якби здетонували всі боєприпаси, мало хто уцілів би. Ім'ям полковника розвідувального управління, черкащанина В'ячеслава Галви назвуть загін майбутніх морських піхотинців при «Клубі юних моряків» який носитиме ім'я– легендарного «Кузьмича».

Б.-В. Януш

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ГЕРОЙ УКРАЇНИ ВАСИЛЬ СЛІПАК – «МІФ», ЩО СТАВ РЕАЛЬНІСТЮ

Василь Сліпак (1974–2016) – український оперний співак (бас-баритон), соліст Паризької національної опери, волонтер, учасник бойових дій під час війни на Сході України, позивний «Міф». Народився у Львові. Все його життя було пов'язане зі співом. Дев'ятирічним хлопчиком він прийшов до Львівської державної академічної хорової капели «Дударик» і співав там до 1994 року. Виступав на провідних концертних майданчиках як України, так і світу (Національна опера України, Національна філармонія, Карнегі-Хол, собор Паризької Богоматері концертні зали Канади, Італії Голландії, Бельгії, Швейцарії, Прибалтики). Закінчив Львівську консерваторію. Ще під час навчання брав участь у багатьох музичних конкурсах та проектах. У 1997 році успішно пройшов конкурсне випробування на вступ до складу Паризької національної опери. Його голос дав змогу

почати успішну сольну кар'єру у Франції та Європі.

Майже двадцять років Василь Сліпак прожив за кордоном. Свої останні концерти співак дав 25-27 травня 2016 року у храмі Святої Трійці в м. Ліоні (Франція). Найулюбленішою арією Василя була партія Мефістофеля в опері Шарля Гуно «Фауст». Саме звідси з'явився і позивний «Міф», з яким Василь Сліпак воював на передовій. Але, його улюбленою піснею була ніжна і лірична «Місяць на небі».

Коли почався Майдан, він, не маючи можливості поїхати в Україну (в нього був підписаний контракт із оперою), влаштував акції на підтримку України у Франції. Паризькі українці збиралися біля фонтану Сан-Мішель, де колись було вбито Симона Петлюру. Василь пишався першим волонтерським успіхом – «Фордом», купленим для «Правого сектору» на кошти від однієї паризької маніфестації. Пишався, але вважав, що цього замало. Проживши 19 років у Франції, він полишив зіркове європейське життя и приїхав захищати свою Батьківщину. На згадку про сцену обрав собі позивний «Мефістофель». Хоча і його для зручності скоротили до «Міфа».

«Я пропустив Майдан, але війну не пропущу», – сказав Василь.

Він не пропустив війни, так само, як вона не пропустила його. Він тричі був на фронті. Уперше поїхав туди у травні 2015 року. Воював у Писках у районі Донецького аеропорту. Брав участь у боях за Авдіївку у складі 1-ї окремої штурмової роти 7-го окремого батальйону Добровольчого українського корпусу. Повернувся пораненим. Вдруге поїхав на фронт у вересні 2015 року, у Водяне, на лінію зіткнення, у жовтні повернувся до Парижа. Останні дописи на сторінці Василя Сліпака у Фейсбучі – про справи. Збирав гроші для побратимів, бо був не тільки бійцем, а й волонтером.

Втретє на фронт приїхав в травні 2016 та планував там залишитись на півроку. Але 29 червня 2016 року він загинув у бою близько 6:00 від ворожої кулі калібру 12.7 мм, яку випустив снайпер з великокаліберної гвинтівки.

Василь Сліпак ціною власного життя врятував побратимів. Українські захисники відбили атаку російських збройних формувань на смт. Луганське (Бахмутський район Донецька область) з боку міста Дебальцеве та перейшли у контрнаступ, посунувши противника з двох укріплених позицій на висотах поблизу с. Логвинове.

30 червня 2016 року Василь Сліпак був нагороджений Орденом «За мужність» I ст.(посмертно) – за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане служіння Українському народові. Водночас він став першим Героєм України серед добровольців. Похований на Алеї героїв

Личаківського кладовища Львова. Ховати Василя випало батькам і старшому брату Оресту

Навіть після смерті Василь послужив поштовхом для змін в нашій державі: після його загибелі в Україні було прийнято відповідне законодавство, що стосувалося добровольців, яких прирівняли до воїнів Збройних Сил.

А через рік вийшов на екрани «МІФ» – новий фільм авторів стрічки Добровольці Божої Чоти – The Ukrainians Леоніда Кантера та Івана Яснія – розповідає історію життя та загибелі Героя України, соліста Паризької національної опери, кавалера ордена «За мужність» І ст. та «Золота зірка» Василя Сліпака. У стрічці поєднано документальні кадри та анімацію, яку створив український художник Журавель Юрій. Музику для фільму написали одні з кращих композиторів сучасності. Серед яких Євген Гальперін, що писав музику для Люка Бессона і був близьким другом Василя; Роман Григорів та Ілля Разумейко (формація NOVA OPERA) та Едуард «Діля» Приступа.

В Києві, на розі Андріївського узвозу та вулиці Боричів Тік було створено Культурно-мистецький сквер імені Василя Сліпака, тепер це місце культурно-мистецького відпочинку киян і гостей столиці, де свої кращі твори презентують українські музиканти.

УКРАЇНСЬКЕ ЖІНОЦТВО У БОРОТЬБІ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ

К. Бляєва

*Миколаївський національний університет
ім. В. О. Сухомлинського*

ОЛЕНА СТЕПАНІВ – ПЕРША ЖІНКА-ОФІЦЕР

В історії нашої держави завжди є місце подвигу, але шлях до нього полягає через призму виховання в собі почуття обов'язку та моральної стійкості. Мужність, прагнення до перемоги, чесність і сумлінність – ці високі моральні якості «народжуються» не тільки у боротьбі з вогнем, але й в боротьбі з недисциплінованістю, неорганізованістю, брехнею. Перемагаючи в собі свої слабкості і недоліки, людина формується як сильна морально-стійка особистість. Особистість, яка в будь-яку хвилину готова захистити інтереси своєї держави.

Масштабні події Першої світової війни докорінно змінили долі країн і народів. Вони зруйнували багато стереотипів, які склались упродовж століть. На рівні з чоловіками фронтову службу почали нести й жінки. Першою кого офіційно зарахували на військову службу у званні офіцера, була доброволець Українських Січових стрільців Олена Степанів. Своім життям і діяльністю вона показала, що ні стать, ні вік, ні інші люди не можуть стати на заваді того, чого людина прагне.

Бойовий шлях першої в світі жінки-офіцера символічно розпочинається з 1914 р. Саме тоді Олена Степанів увійшла до складу Комітету об'єднаних стрілецьких товариств (м. Львів), та виїхала на фронт як командир жіночої чети Українських Січових Стрільців.

Про реформування військових підрозділів, реорганізацію бойової формації та перші дії свого куреня, ми можемо знайти відомості на сторінках мемуарних спогадів жінки-воїни Олени Степанів. В «Записках старшого десятника (28 вересня – 1 грудня 1914 р.)», висвітлено бої Баня – Сихів – Дашава, район Демня – Сколе, гора Маківка.

Нарівні з чоловіками разом з нею воювали галичанки Софія Галечко, Гандзя Дмитерко, Павлина Михайлишин. Вони стійко витримували щоденні військові випробування, подолання марш-кидків довжиною 56 кілометрів. «Я була дуже втомлена і знесилена, цілком так само, як мої товариші, – згадувала пізніше Олена, – але якраз тому, що я жінка, не хотіла до цього признаватися, і це підбадьорливо вплинуло на всіх так, що вони забули про втому та труди».

Вагомими подіями фронтового життя О. Степанів стали бої під Комарником, на Маківці та під Болеховим. За проявлену мужність під Комарником її було нагороджено медаллю «За хоробрість». Нагороду вручили перед вишикуванням підрозділом. Загальна кількість нагород становила 21.

Жінки в лавах військ надзвичайно вразили відомого угорського письменника та кореспондента Франца Мольнара. «Однією з особливостей цих підрозділів, – писав він, – є те, що в їх складі перебувають одягнені в регулярні польові однострої дівчата, які виконують польову службу з цих поглядів нарівні з чоловіками. Вони носять зброю, вони склали військову присягу, їх підвищують у військових ступенях, вони отримують бойові відзнаки. Один із швейцарських часописів зазначав, що ці австрійські українці змагають разом зі своїми земляками в Росії до спільної самостійної держави. Між ними є багато студентів, а також чотири молоді дівчини. Одна з них має навіть чин підхорунжого та здобула собі на Маківці медаль хоробрості». Йдеться про Олену Степанів.

У січні 1915 року віденський часопис «Ноес Вінер Тагблятт» повідав історію Олени Степанівни. Де вона розказувала про Україну, про їхню боротьбу, про Січових Стрільців, про підвищення в армії Січових Стрільців, а також як жінку сприймають у ролі борця. Жінка-стрілець говорила, що військові звання давали незважаючи на стать, а перш за все на діяльність. «...Після того мене іменовано фельдфебелем, а разом із тим я одержала відзнаку кадета. Під мою безпосередньою командою були переважно самі гцули, які вмить виконували кожний мій наказ і тим надзвичайно полегшували мені ведення команди. В окопах я стріляла разом з іншими, і, здається мені, досить, влучно».

Олена Степанів є прикладом жертвності, почуття обов'язку і сміливості, відданості своїй справі і любові до своєї Батьківщини. Вона отримала медаль за мужність та здобула старшинську посаду, стала легендою, про яку писали в пресі, її фото тиражували в листівках, про неї складали пісні.

У містах Львові та Надвірній на її честь названі вулиці, гімназії, встановлені пам'ятні дошки на стінах головних корпусів університетів. З 2015 року у Львові вручають відзнаки імені Олени Степанів. Ними нагороджують жінок за значний внесок у розвиток освіти, науки, культури та громадської сфери.

Х. Везнюк

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ОРГАНІЗАЦІЯ «ЖІНОЧА СІЧ» ТА ЇЇ РОЛЬ В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ТА ВІЙСЬКОВОМУ ЖИТТІ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

З самого початку заснування 9 листопада 1938 р. напіввійськової Організації Народної Оборони Карпатська Січ (ОНОКС) у її структурі ще не існувало окремих жіночих відділів. Але, оскільки Закарпаття перебувало у складі демократичної Чехословацької республіки, де права і свобода громадян гарантувалися на конституційному рівні, то і тут роль жінки у суспільно-політичному та національно-культурному житті значно посилилась. Жіночий рух у Підкарпатській Русі набув масового характеру. Активно розвивався «Жіночий Союз», дедалі більше дівчат виявляли бажання вступати до організації «Пласт».

В умовах розбудови автономної Карпатської України у 1938-1939 рр. жіночий рух потребував нової організаційної форми, яка дала б можливість розширити вплив на більшу частину незаангажованого жіноцтва краю. На першому з'їзді Карпатської Січі 4 грудня 1938 р. у Хусті в рамках військово-організаційної розбудови ОНОКС було передбачено створити в складі Ради (штабу) окрему референтуру жіночих відділів та заснувати організацію «Жіноча Січ».

На початку 1939 р. у газеті «Наступ» було оголошено про утворення в структурі Ради ОНОКС Головної референтури жіночих відділів Карпатської Січі на чолі з Стефанією Тисовською. Поряд з тим організовувались осередки «Жіночої Січі» на місцях та проводились вишколи. Заступником команданта «Жіночої Січі» і водночас організаційним референтом стала Марія Химинець.

Згодом було опубліковане звернення Головної Команди Карпатської Січі до свідомого українського жіноцтва із закликом долучатись разом із чоловіками до боротьби за утвердження української державності, вступати до лав Січі, організувати жіночі січові відділи в населених пунктах Карпатської України, вишколювати місцевих провідниць та організаторок січового руху, започатковувати районні та окружні референтури. А також, протистояти ворожій агітації та пропаганді в Карпатській Україні, проводити культурно-просвітницьку та національну роботу через організації різних громадських зібрань, поширювати українські часописи та брошури, читати лекції, виховувати дітей в національному дусі, а також всіляко допомагати січовикам у

їхній діяльності. «Нехай не лишиться ні одна українська жінка поза рамками січової організації», – писали автори звернення. Всі списки мали подавати до Головної референтури в Хусті.

9 січня 1939 р. відбулися установчі збори жіночих відділів у Великому Бичкові Рахівського округу. Тут до відділу записалось 45 дівчат, яких розподілили у три рої (гуртки). На початку січня 1939 р. оголосив про своє створення жіночий відділ у складі двох роїв на чолі з учителькою С. Грицевою у сусідньому селі Малий Бичків. Виникали також менші відділи у Кобилецькій Полянці та Росішці Рахівського округу. 15 січня 1939 р. відбулись установчі збори, на яких обрали склад окружної референтури жіночих відділів.

Велика увага відводилася санітарному вишколу, адже саме жіночі відділи Карпатської Січі на полі бою мали виконувати функцію Червоного Хреста, надаючи першу медичну допомогу пораненим січовикам. З 16 лютого 1939 р. жіночі відділи Січі у Сваляві почали проводити курси санітарної та медичної допомоги за участю лікаря Мануляка. Окрім того, «Жіноча Січ» мала власну військову уніформу. Порівняно із чоловічими відділами Карпатської Січі у жіночих відділах не було військових звань та рангових розрізень. Єдиною ознакою, що відрізняла вищих за посадою січовичок від рядових учасниць «Жіночої Січі», була шкіряна портупея, прикріплена до поясного ремня. У «Жіночій Січі» більше, ніж в чоловічих відділах Карпатської Січі, відчувалась нестача повного комплекту уніформи. Тому більшість січовичок ходила у цивільному вбранні або використовувала лише окремі елементи військового.

Члени жіночих відділів виконували різноманітні роботи з допомоги чоловічим відділам Карпатської Січі. Окрім медичної служби та функцій Червоного Хреста, січовички виконували роль зв'язкових та розвідниць. Жінки передавали вказівки та накази Головної Команди в окружні та місцеві осередки Карпатської Січі. Окрім цього, багато дівчат працювало на радіотелеграфній і телефонній службі, організовуючи зв'язок між командами ОНОКС. Інколи січовичкам доводилось виконувати надзвичайно відповідальні і важкі завдання розвідувального характеру, здобуваючи інформацію про розташування чехословацьких військ та плани їхнього командування в краї.

Таким чином, участь українок у діяльності «Жіночої Січі» 1939 р. стала проявом їхньої внутрішньої активізації у національно-політичному та військовому житті Карпатської України. За короткий проміжок часу «Жіноча Січ» змогла розгорнути свою діяльність по всіх округах Карпатської України, розбудувати структуру жіночих відділів, сформувавши власний однострій, провести санітарний, суспільно-

політичний та розвідувальний вишколи, організувати лазарет для поранених січовиків у Хусті. Незважаючи на те, що жінки виконували у Карпатській Січі переважно допоміжні функції, їхня роль була незамінною та вкрай важливою у військовому формуванні Карпатської України.

Т. Нікітіна

Б. Бойчук

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ЖІНОЧИЙ ВИМІР ВІЙНИ

Жіночий аспект нинішньої війни в Україні ще й досі лишається недостатньо висвітленим через традиційно неналежну увагу українського суспільства до гендерних питань. Хоча слід відзначити, що нині ця тема вже починає активніше опрацьовуватися засобами медіа та мистецтва. Участь жінок у теперішній російсько-українській війні – складна багатопланова тема, що потребує особливої пильності, поваги, тактовності, визнання й справедливого висвітлення.

З іншого боку, не менш важливим є звернення й до теми попередниць сьогоднішніх героїнь – жінок українок, які обирали для себе військовий шлях у минулому столітті – у значно складніших умовах колоніальної залежності України та жорсткішого патріархального суспільства. Ці постаті, по суті, постраждали від подвійного забуття – і як представниці згнєбленого й замовчаного за радянських часів визвольного руху, і як жінки в одновимірному «чоловічому» світі ХХ століття.

Тож хочу розповісти про нашу співвітчизницю уродженку Білої Церкви, що на Київщині Людмилу Павличенко – відому снайперку часів Другої світової війни, героя Радянського Союзу.

Коли почалася Друга світова, Людмила була на дипломній практиці в Одесі. Вона відразу ж записалася добровольцем на фронт. Бойове хрещення відбулося там же, під Одесою. Далі – передислокація в Севастополь, поранення, контузія, відмова лягати в шпиталь і відкриття рахунку – свого особистого рахунку, який дівчина-снайпер пред'явила віроломному агресору.

Дуже скоро німці під стінами Севастополя познайомились з особистим стилем Людмили. Часами вона знаходилась на позиції, не відкриваючи вогню, в зовсім не рухомому стані, але як тільки

офіцерська фуражка зі свастикою показувалась над бруствером окопу, лунав постріл, який неодмінно вражав ціль.

Ворог відкрив полювання за снайпером, для цього застосовувались всі відомі на той час засоби. Накривали її вірогідну позицію масованим кулеметним, мінометним і артилерійським вогнем, використовували тварин і манекени людей, щоб якимось відволікти Людмилу, але все було даремно і її рахунок продовжував рости.

Також застосовували контр снайперську боротьбу, це коли один снайпер полював на іншого снайпера – і часто складно було зрозуміти, хто з них – мисливець, а хто – здобич. Одним із прикладів можна навести протистояння Людмили Павличенко і німецького снайпера навесні 1942 року. Німецькому снайперу уже вдалося вийти переможцем у двох боях з Людмилиними однополчанами. І тоді на завдання пішла Павличенко. Перечекавши вогку й імлісту ніч, вона всього на якусь мить випередила свого суперника – і як результат ворога було знищено. До липня 1942 року на рахунку Павличенко було вже 309 німецьких солдатів та офіцерів (у тому числі 36 снайперів супротивника). Фізично усунувши 309 ворогів, вона стала найуспішнішою жінкою-снайпером в історії.

Після найжорстокіших боїв у Севастополі поранену Павличенко вивезли 16 червня 1942 з міста в Москву, вилікували, і вона почала викладати в школі для снайперів. За відвагу, військову майстерність, мужність, проявлені в боротьбі з ворогом, Людмила Павличенко 25 жовтня 1943-го отримала звання Героя Радянського Союзу.

Восени 1942 року в складі радянської делегації вона вирушає в поїздку до Америки на Асамблею молоді та студентів антинацистських країн. Асамблею організувала Елеонора Рузвельт – дружина американського президента. Під час прийому в президента Сполучених Штатів Франкліна Рузвельта його дружина й запросила Людмилу Павличенко в поїздку по країні.

Військові досягнення нашої співвітчизниці перевершили не тільки всі показники результативності снайперів-жінок, але й більшість чоловічих "рекордів". Є версія, що у Людмили Павличенко була особлива будова очного яблука. Крім вражаючого зору, вона відзначалася тонким слухом і дивовижною інтуїцією. Відчувати ліс вона навчилася так, немов була звіром. Говорили, ніби вона заговорена від смерті знахаркою і ніби чує все в радіусі півкілометра. А вона напам'ять знала балістичні таблиці, якнайточніше визначала відстань до об'єкта з поправкою на вітер.

На сучасній війні жінки зазнають постійної дискримінації, їх оформлюють у наказах як «директора бані» чи «бібліотекаря», а вони

служать медиками, розвідниками, снайперами. Послідовники Людмили Павличенко є і зараз. Як показує досвід сучасної війни на Сході нашої країни, що саме жінки снайпери кращі у всьому. Жінки-снайпери більш витримані і усі показники у них виходять краще: лежати, стріляти, орієнтуватись на місцевості, виконувати спеціальні фізичні вправи. Боець тактичного снайперського підрозділу «Конор» визнана кращим снайпером серед двадцяти чотирьох бригад.

Отже, саме жінки відіграють важливу роль у перемозі наших чоловіків. Якщо чоловіки бачать жінку на передовій, у них обличчя стають зовсім іншими, навіть звук жіночого голосу їх ніби перетворює. На мою думку, присутність жінки на війні, особливо перед обличчям небезпеки, облагороджує чоловіка, робить його «набагато хоробрішим».

Колишні солдати із вдячністю згадують медсестер, які виносили поранених з поля бою, виходжували в медсанбатах і госпіталях, боролися з ними поруч. Тому роль жінок у війні переоцінити неможливо.

Жінка-Друг, соратник, бойовий товариш, що ділить всі тяготи війни нарівні із чоловіками, сприймається ними зі справжньою повагою. Тому забути про вклад у перемогу наших співвітчизниць ми просто не маємо права.

М. Павлік

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

БОЧКА МОТРИ АБО ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ЗРАДИ

У ХХ столітті Україна вела безкомпромісну боротьбу за національне визволення. Участь в організованому національно-визвольному русі жінок, до недавнього часу, була однією з маловідомих сторінок. Але даремно, адже феномен «жіноцтва» добровольчого руху в боротьбі за державність відіграв важливу роль. Сучасна історія не показує все розмаїття жіночого досвіду, яке не вкладається у спрощені, чорно-білі конструкти.

Висвітлення діяльності агентів каральних органів радянської влади у боротьбі з ОУН, УПА належить до маловідомих сторінок історії визвольної боротьби українського народу. У підході до зазначеного питання не склалося єдиної точки зору про те, чи зараховувати останніх до числа зрадників або, навпаки, потерпілих від репресивної системи. Очевидно що і ми не знайдемо однозначного погляду в суспільстві.

Колишній керівник ОУН на Буковині, Артемзія Галицька в своїх

свідченнях дає розлогу і детальну картину особливостей діяльності підпілля на підконтрольних їй теренах, називає прізвиська і посади сотень (!) його учасників. Тому сьогодні архівно-кримінальна справа №67446 на Галицьку Артемізію Григорівну – головне джерело для дослідників діяльності ОУН на Буковині.

Артемізія Галицька народилася у 1912 році в с. Садгора Чернівецької області, в багатодітній родині. Після завершення навчання у вчительській гімназії в Ботошані, з 1932 року працювала учителькою. Була активісткою просвітницького руху, незважаючи на заборону румунської влади, навчала дітей української мови, історії, культури. За це молода учителька переслідувалася і неодноразово втрачала роботу. В 1940 році, після приєднання Західної України та Буковини до УРСР, налагодила зв'язок із членами ОУН з Галичини.

На жаль, пояснень, коли і за яких обставин стався реальний, а не формальний арешт Артемізії книга не містить. А відповідь саме на це питання проллє світло і на інше, навіть важливіше – чому і як відважна підпільниця стала зрадницею.

А сталося це через бочку, але не ту, що витвір рук бондаря, а вигадливу операцію НКВД. "Бочкою" підпільники називали особливий вид операцій чекістів, в документах радянської спецслужби зустрічаємо більш формальну назву "Літерний захід "ЛП".

ЛП - очевидно означає "легендований провід". Тож маємо справу з діяльністю сумнозвісних агентурно-бойових груп, які діяли під виглядом повстанців. Деталі "Бочки" для "Мотрі" дізнаємося із виписки з агентурної справи "Фанатики", яка збереглася в 372 справі, одній зі сформованих чекістами для прославлення власних подвигів.

Отже, Артемізія Галицька-"Мотря", провідник ОУН Буковини, була захоплена чекістами 27 грудня 1944 року, тобто за чотири місяці до офіційного арешту. Під час затримання непокірна повстанка спробувала покінчити життя самогубством і вистрелила собі в голову. Проте чекісти не дали їй вмерти - терміново під пильною охороною відправили на операцію в Чернівецьку лікарню. Прийшовши до тями, Артемізія зрозуміла: втекти їй не вдасться, тому зробила другу спробу самогубства – "прагнучи смертельного результату, намагалася пальцем відкрити рани в районі голови". Проте й цього разу їй не дали померти.

Затриманий разом з Артемізією підпільник Мирослав Гайдук, швидко зламався і надавав усю необхідну слідству інформацію. Він заявив про свою провідницю – вона "людина, яка ніколи не дасть потрібних свідчень про ОУН та УПА на Буковині". Тому чекісти вирішили випитати все підступом, організувавши жорстоку схему обману та, врешті решт, досягнувши небаченого ефекту.

В результаті такого допиту чекісти отримали інформацію про 242 членів ОУН на Буковині, не рахуючи складу куреня УПА, також дані про підпільників з інших областей - всього більше, як на 600 осіб.

"В ході оперативної реалізації матеріалів, отриманих в результаті комбінації з "Мотрею", - читаємо в чекістському звіті, - нами заарештовано:

1. Членів обласного проводу - 2 осіб
2. Повітових керівників - 1 особа
3. Районних керівників - 4 особи
4. Підрайонних керівників - 5 осіб
5. Станичних - 31 особу
6. Господарчих станичних - 4 особи
7. Пропагандистів ОУН - 2 особи
8. Зв'язкових ОУН - 9 осіб
9. Членів ОУН - 117 осіб

Крім цього, при проведенні операції із затримання оунівців за свідченнями "Мотрі" вбито:

1. Членів обласного проводу - 3 особи
2. Районних провідників - 3 особи
3. Підрайонних провідників - 5 осіб
4. Станичних - 9 осіб
5. Пропагандистів - 1 особа
6. Учасників ОУН і УПА - 216 осіб".

В документах не знайдемо жодної інформації, що пережила відважна підпільниця Артемізія Галицька, зрозумівши, що стала жертвою провокації і причиною арешту та вбивства сотень своїх соратників.

К. Шевчук

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ РУХ ВІД 1920-х РОКІВ ДО СЬОГОДЕННЯ

Український жіночий рух міжвоєнного періоду 1920-1930-х років на теренах Західної України залишив чимало яскравих прикладів успішної суспільно-політичної активності українок. З-поміж жіночих організацій Галичини особливо вирізнялося жіноче товариство «Союз українок», тож саме він рішенням Всеукраїнського жіночого з'їзду у Львові 22-23 січня 1921 р. став осердям найбільш масової та репрезентативної

спільноти того часу. Упродовж 1928-1939 рр. незмінною лідеркою Союзу Українок залишалася Мілена Рудницька. У своїй діяльності Союз дотримувався демократичних принципів, об'єднуючи у своїх лавах представниць усіх верств населення.

У 1925 році з об'єднання п'яти жіночих товариств Нью-Йорка й околиць постала одна з найвідоміших жіночих організацій США – Союз Українок Америки (СУА).

Метою СУА стало збереження української ідентичності і культурної спадщини. Крім того – ініціювання починів, що інформували б американське громадянство про нашу культуру, матеріальна допомога українцям на теренах США і поза їх межами, підтримка зв'язків з іншими – українськими і американськими та міжнародними науковими організаціями, зокрема жіночими – організованої участі в українському, американському та міжнародному жіночому русі. СУА стали організаторками і натхненницями величезного числа різних акцій, освітніх та видавничих проєктів, виставок, зборів коштів на нагальні потреби громад на батьківщині.

На сьогодні Союз Українок Америки об'єднує 70 відділів у США, робота в яких є виключно волонтерською. Їх спонсори – це громадяни Америки, тамтешні представники сфери бізнесу, а також банки, фонди СУА та інші інституції.

Партнерами Союзу Українок Америки виступають численні українські і американські інституції - церкви, лікарні, громадські організації, школи, УКУ, Союз Українок України, дизайнери, художники, артисти, ЗМІ.

Лише за 2016 рік Союз Українок Америки надав благодійної допомоги для України на понад 14 мільйонів гривень. Вони опікуються військовими у зоні АТО на Сході країни, пораненими бійцями у госпіталях, родинами і дітьми загиблих воїнів.

Крім цього, закордонні благодійники допомагають вирішувати потреби дитячих будинків та інтернатів, а ще людей літнього віку і тих, хто знаходиться у складних життєвих обставинах. Надають фінансову підтримку медичних і гуманітарних програм, підтримують талановиту українську молодь, представляють інтереси України в інституціях світового рівня та американській громаді.

Через рік після створення СУА, під час Всеканадського українського з'їзду на базі місцевого Товариства ім. О. Кобилянської постав Союз українок Канади.

Активність українських жінок на канадській землі, їх свідомо громадянська позиція та відданість українській справі дозволяє кваліфікувати діяльність цих жіночих громадських організацій як

потужний громадський рух. Їхня діяльність розвивалася у руслі боротьби за українську національну справу та за виживання українців у тяжких умовах еміграції. Вони гуртувати православних українок, зберегти і піднести їх національну свідомість, допомагати рідному краю і тощо. Це стосується як українського жіночого руху в Західній Європі, так і на американському континенті.

У 2006 році було виділено 20 000 канадських доларів для допомоги сиротам, глухим та безпритульним дітям.

Вже в 1949 році було створено першу українську жіночу організацію «Союз українок Австралії» (первісна назва: «Об'єднання Українських Жінок»). Поки чоловіки працювали над розбудовою повоєнної Австралії, жінки, створили першу організовану українську громаду, з якої фактично розвинувся увесь український рух в Австралії.

Українська громада у Австралії активно займається популяризацією української культури: представляє Україну на дипломатичних ярмарках, святкують національні свята та популяризують українську культуру.

У 2018 році Союз українок представив в Австралії національну кухню у мультикультурному проекті «Мандрівний стіл». Проект «Мандрівний стіл» – це один із найвідоміших у Південній Австралії мультикультурних заходів, мета якого представити національні кухні громад штату.

Важливим напрямом роботи Союзу є допомога Україні в умовах російської агресії. Так, з 2014 р. Союз зібрав та передав в Україну понад 400 тис. австралійських доларів допомоги.

Союз Українок діє і в багатьох інших країнах світу (Франція, Бразилія, Великобританія та ін.). Це є доказом того, українське жіноцтво навіть за межами рідного краю популяризує українські культуру і традиції, займається благодійністю та допомагає Україні у різних сферах життя її громадян. Незалежно від релігійного й політичного переконання Союз українок гуртує жінок, яким на серці лежить доля нашого народу.

А. Шиліна

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛЕНИ РУДНИЦЬКОЇ У БОРОТБІ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ УКРАЇНИ

Доброволець – той хто займається будь-якою діяльністю добровільно. Український доброволець безкорисно служить нації та державі незалежно від віку та статі. Добровольчі рухи за своїм спрямуванням бувають не лише військові. Адже громадський активіст – це також доброволець, на якого частково покладається боротьба за збереження незалежності та можливість розбудувати дійсно незалежної України.

Для українського народу ХХ століття виявилось насиченим, через широку кровопролитну боротьбу, проти окупації власних територій більшовиками. Комуністи проводили пропаганду пролетаріату, а найбільшою їхньою брехнею було те, що людина – це найбільша цінність у Радянському Союзі. Коли «совети» зрозуміли, що комуністична пропаганда до українського народу не дієва, почався акт свідомого та цілеспрямованого винищення української нації з метою викорінення національно-визвольного руху та свідомих українських громадян з боку вищого керівництва Радянського Союзу. Це був Голодомор 1932-1933 років, що закарбувався в пам'яті багатьох поколінь, про який радянська влада повністю замовчувала протягом тривалого часу і досі не визнає. Однією з тих добровольців, хто спромігся повалити стіну мовчання про геноцид українського народу шляхом голодомору була – Мілена Рудницька.

В липні 1933 року у Львові було створено Український Громадський Комітет Рятунку України. Мілена Рудницька стала заступником голови Українського Громадського ділового Комітету Рятунку України, яку ставило за мету висвітлити трагедію на міжнародному рівні та організувати допомогу голодуючим українцям.

16-19 вересня 1933 року в швейцарському Берні проходив ІХ «Конгрес організованих національних груп у державах Європи», де представниками висвітлення української трагедії стали Мілена Рудницька та Зиновій Пеленський. Метою поїздки було підняти питання про «Великий Голод» на порядку денний нарад найближчої сесії Ліги Націй та зацікавити міжнародні гуманітарні установи справою допомоги голодуючим.

Міленій Рудницькій вдалося добитися зустрічі з прем'єр-міністром

Норвегії Йоганом Людвігом Мовінкелем, який обіймав посаду президента Ради Ліги Націй. На цій зустрічі вона наполягала на необхідності підтримати українську позицію та закликала чинити тиск на радянську владу, таким чином вона змогла переконати Йогана Мовінкеля в неодмінній потребі скликання наради Ліги Націй. 29 вересня 1933 року у Женеві за участю 14 держав відбулась сесія Ліги Націй, де на розгляд порядку денного потрапили факти Голодомору. Обговорення тривало кілька годин, Йоган Мовінкель чотири рази брав слово аби переконати присутніх в необхідності організувати допомогу для заморених голодом українців. Його заклик про надання допомоги Україні підтримали лише кілька країн: Ірландія, Італія, Норвегія та Німеччина, інші країни, у тому числі постійні члени Ради: Великобританія, Франція і Японія висловилися «проти».

Нарада Ліги Націй вирішила передати українську справу на розгляд Міжнародного Товариства Червоного Хреста, який в свою чергу звернувся до радянського уряду з пропозицією надання міжнародної допомоги для голодуючих жителів України. Цинічна відповідь з Москви надійшла в грудні 1933 року, де СРСР запевняв, що жодного голоду в Україні і Північному Кавказі немає.

Факт скликання засідання був великим успіхом українського руху в набутті розголосу на міжнародній арені, щодо злочинного Акту геноциду радянською владою проти українського народу, де визначилось, що голод – це проблема, яка потребувала швидкого вирішення.

В боротьбі за державотворення жінки відіграли не малу роль. Незважаючи на свою тендітність та будучи у майже цілком чоловічому політичному товаристві міжвоєнної Польщі, Мілена Рудницька – зробила все, аби розповісти світові про трагедію і злочин, які розгортались у них на очах. Ніжні та витончені жінки, але кожна у своїй діяльності, й надалі продовжують добровільно захищати суверенітет України та гідно відстоювати незалежність нашої держави на світовій арені.

РОЗДІЛ 5

**СПІВПРАЦЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ТА ДОБРОВОЛЬЧИХ
ПІДРОЗДІЛІВ, ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ
УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ**

Ю. Гаврилишин

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

**РЕАЛІЗАЦІЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНОЇ ФОРМИ УПРАВЛІННЯ
ЗС УКРАЇНИ, ДОСВІД ДОБРОВОЛЬЧИХ ФОРМУВАНЬ**

Сучасна соціальна реальність в ЗС України демонструє низку проблем, для вирішення яких необхідний перехід до принципу людиноцентризму. Цей принцип – є новою якістю розуміння ролі людини та інноваційного мислення. Тому для переходу до нього може знадобитись досвід добровольчих формувань, в яких вже реалізований цей механізм. Характерними ознаками позитивного управління в «АЗОВі» є: контроль над внутрішніми справами і процесами; ефективне та раціональне використання бюджетних коштів; спрямовування дій на забезпечення комфортних та необхідних умов, для виконання завдань військовослужбовцями; мінімізація бюрократизму при ухваленні дрібних рішень; постійне підвищення показника довіри з боку потенційних рекрутів до полку «АЗОВ»; відсутність підміни професіоналізму управлінських кадрів політичною лояльністю, сервільністю, підлабузництвом; якісний професійний відбір кадрів, коли кількісні показники замінюються якісними. Загальна ситуація в полку спеціального призначення «АЗОВ» демонструє практичне вирішення проблем переходу до людиноцентричного принципу.

Перехід до управління людськими ресурсами у сфері управління й у системі військової служби був реалізований в добровольчому полку «АЗОВ» в кінці 2014 року. Починаючи з періоду свого заснування, добровольці відкинули стару систему управління, оновлення якої не проводилося з часів відновлення незалежності. Тодішніми командирами було прийнято рішення не навантажувати людей старою інформаційною базою та розпочати розробку плану навчання по стандартах НАТО. Вбачаючи пріоритетність використання міжнародного досвіду, командири-добровольці активно організували навчання своїх бійців. Навчання доповнене традиціями збереження «побратимства», визнання людської гідності та поваги до особистості

підлеглого бійця – дало можливість ефективної міжособистісної взаємодії в добровольчому підрозділі. Реалізація людиноцентризму, започаткувала в «АЗОВі» нову систему, у якій здійснювалося осмислення, управління та оцінка людських можливостей. Відмова від системоцентричного підходу в управлінні, дала можливість звернути увагу на кожного бійця та знайти ключ для розкриття його особистісного індивідуально-неповторного сенсу. Це забезпечило умови для саморозвитку і самореалізації особистісного потенціалу військовиків. Обов'язковим пунктом, також стало вдосконалення якісних показників життя та добробуту військовослужбовців, для підтримання сталого показника загальної ефективності підрозділу. Практика запозичення закордонного досвіду в «АЗОВі» не стала жертвою політичної заангажованості чи дзеркального процесу. Таким чином «азовці» прийняли конкретні позитивні рішення з метою реального вдосконалення діяльності та результатів функціонування органів управління.

Запровадження норм, цінностей прав та свобод, як головних підвалин – дасть можливість подальшого військового розвитку і реального формування вмотивованих військовослужбовців в ЗС України. Такі заходи унеможливають фіктивність виконання завдань, прикриття існуючих проблем, та продовженню поширенню сумнівних за змістом деструктивних процесів. Нівелювання ідеєю людиноцентричного управління в ЗС України може призвести до імовірних наслідків, таких як: деморалізація особового складу, формального підходу до професійної діяльності та низького рівня якості виконання поставлених завдань.

Перетворення служби в ЗС України на високоінтелектуальний та духовно-культурний інститут, дасть можливість визнати особистість кожного військовослужбовця головним суб'єктом, що забезпечить підвищення професіоналізму, компетентності, безперервне вдосконалення професійної майстерності, об'єктивне стимулювання ефективності та результативності, посилення морально-психологічної складової професійної діяльності на усіх ієрархічних рівнях.

ЗМІСТ

ЗМІСТ

Розділ 1

ФЕНОМЕН ДОБРОВОЛЬЧОГО РУХУ (XX – XXI СТ.).....3

Коленчук Д. РОЗВИТОК ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ
В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ (2014–2015 рр.)..... 3-4

Михальченко І. УСНІ СВДЧЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ
ДОБРОВОЛЬЧОГО РУХУ: ОСОБЛИВОСТІ
ІНТЕРВ'ЮВАННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ 4-6

Негрецька О. ІСТОРІЯ ПАНЦЕРНИКА «ВІЛЬНА УКРАЇНА»
ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ВІЙСЬКОВОЇ ФОТОГРАФІЇ 6-8

Розділ 2

УЧАСТЬ ДОБРОВОЛЬЧИХ ФОРМУВАНЬ В БОЙОВИХ ДІЯХ... 9

Дудкін А. ДОБРОВОЛЬЧІ ФОРМУВАННЯ
У БОЯХ ЗА ПЛОВАЙСЬК (4-30 СЕРПНЯ 2014 РОКУ).....9-10

Максимків В. РОЛЬ ДОБРОВОЛЬЦІВ У ФОРМУВАННІ
ТА БОЙОВОМУ ЗАСТОСУВАННІ БАТАЛЬЙОНІВ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ НА ПРИКЛАДІ
20-ГО БАТАЛЬЙОНУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ..... 11-12

Пескішев А. ВНЕСОК В РОЗВИТОК МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БОЮ ДОБРОВОЛЬЧИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ..... 13-15

Розділ 3

ВИДАТНІ ОСОБИСТОСТІ, ДІЯЧІ ТА КОМАНДИРИ ДОБРОВОЛЬЧОГО РУХУ..... 16

Шиліна А., Альфанов М., Ливинець О. ДОБРОВОЛЬЧІ
ПАРТИЗАНСЬКІ ЗАГОНИ НА ПРИКЛАДІ
ЖЕМЧУГОВА ВОЛОДИМИРА.....16-19

Збожний О., Якимович Ю. ВІЙНА – ДРУГИЙ ДІМ
ДЛЯ ДОБРОВОЛЬЦІВ. ІСТОРІЯ ОДНОГО З КІБОРГІВ
ВАЛЕРІЙ КРАСНЯН «БАРС»..... 19-21

Каракой Ю. АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ
КОНТРРОЗВІДУВАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДОБРОВОЛЬЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ НА ПРИКЛАДІ
ДІЯЛЬНОСТІ ОЛЕКСІЯ ФІЛІППОВА В УКРАЇНІ..... 21-23

ЗМІСТ

<i>Нечипоренко В.</i> ТАБАЛА СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, ПСЕВДО «СЄВЕР».....	23-25
<i>Смутко М.</i> ДОБРОВОЛЬЧИЙ ШЛЯХ МАРКА ПАСЛАВСЬКОГО НЬЮ-ЙОРК – ІЛЛОВАЙСЬК.....	25-27
<i>Гаврилишин Ю., Шулешов Д.</i> «ЛЕГЕНДАРНИЙ» ПОЛКОВНИК ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВІДКИ В'ЯЧЕСЛАВ ГАЛВА «КУЗЬМИЧ».....	28-29
<i>Януш Б.-В.</i> ГЕРОЙ УКРАЇНИ ВАСИЛЬ СЛПАК – «МІФ», ЩО СТАВ РЕАЛЬНІСТЮ.....	29-31
Розділ 4	
УКРАЇНСЬКЕ ЖІНОЦТВО У БОРОТБІ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ... 32	
<i>Бсляєва К.</i> ОЛЕНА СТЕПАНІВ – ПЕРША ЖІНКА-ОФЦЕР.....	32-33
<i>Везнюк Х.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ «ЖІНОЧА СІЧ» ТА ЇЇ РОЛЬ В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ТА ВІЙСЬКОВОМУ ЖИТТІ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.....	34-36
<i>Нікітіна Т., Бойчук Б.</i> ЖІНОЧИЙ ВИМІР ВІЙНИ.....	36-38
<i>Павлік М.</i> БОЧКА МОТРИ АБО ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ЗРАДИ.....	38-40
<i>Шевчук К.</i> ВОЛОНТЕРСЬКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ РУХ ВІД 1920-х РОКІВ ДО СЬОГОДЕННЯ.....	40-42
<i>Шиліна А.</i> МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛЕНИ РУДНИЦЬКОЇ У БОРОТБІ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ УКРАЇНИ.....	43-44
Розділ 5	
СПІВПРАЦЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ТА ДОБРОВОЛЬЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ, ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ.....45	
<i>Гаврилишин Ю.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНОЇ ФОРМИ УПРАВЛІННЯ ЗС УКРАЇНИ, ДОСВІД ДОБРОВОЛЬЧИХ ФОРМУВАНЬ.....	45-46